

F. GRAELL I DENIEL

**ENTRE LES RAONS BÀSIQUES
I EL LLENGUATGE GENÈRIC**

QUADERNS DE FILOSOFIA

F. GRAELL I DENIEL

**ENTRE LES RAONS BÀSIQUES
I EL LLENGUATGE GENÈRIC**

27

QUADERNS DE FILOSOFIA

Barcelona 2025

5ª edició setembre 2025 [4ª edició febrer 2022 amb el títol actual,
3ª edició maig de 2019 amb el títol *Entre les
raons bàsiques i el pensament genèric*,
2ª edició maig de 2018,
1ª edició juny de 2009 amb el títol de *Resums
de lògica i llenguatge*,]

© F.Graell i Deniel
ISBN: 978-84-935669-6-8

www.dossier.graell
www.xtec.cat/~fgraell
www.quadernsdefilosofia.cat

E-mail: fgraell@xtec.cat

El web permet de baixar la còpia d'un qualsevol quadern editat.
Podeu fer ús de l'adreça electrònica per a qualsevol correspondència amb
Quaderns de Filosofia.

Es prega de tenir en compte sempre de consultar si hi ha una nova edició
(que inclou canvis de vegades prou rellevants) en el web esmentat.

CONTINGUT

- Pròlegs, 7.**
- Presentació, 9.**

I

UN PREÀMBUL AL LLENGUATGE

- 1. Parts i tots formals i lingüístics, 10.
- 2. Més sobre aspectes formals, 13.
- 3. Els usos múltiples del llenguatge, 14.

II

EXPRESSAR-SE AMB AFIRMACIONS O NEGACIONS. ALLÒ VERTADER O FALS

- 1. Les afirmacions i les negacions, 16.
- 2. Llenguatge i pensament, 17.
- 3. Allò expressant amb una afirmació, 19.
- 4. Allò expressat amb una negació, 22.
- 5. La veritat que s'expressa amb una afirmació o amb una negació, 24.
- 6. La racionalitat en una expressió que no segueix les pautes apreses, 25.
- 7. La falsedat que s'expressa amb una afirmació o amb una negació, 26.
- 8. El principi de no contradicció, 27.
- 9. Les connectives del construccionisme, 29.
- 10. Una nota més de traduccions i raons, 33.

III

EL LLENGUATGE GENÈRIC. UNA APROXIMACIÓ

- 1. Com plantejar els termes particulars i generals, 35.
- 2. Particular i mediat, 36.
- 3. El contingut determinatiu del llenguatge genèric, 37.
- 4. L'universal, 39.

IV
EL LLENGUATGE GENÈRIC.
LA INDUCCIÓ, 41.

V
EL LLENGUATGE GENÈRIC.
LA DEDUCCIÓ

1. De bell nou la raó entre el genèric i el particular, 46.
2. El sil·logisme, 48
3. Coneixement natural i inferència segons John Stuart Mill, 51.

VI
L'ABAST DE LA PREDICACIÓ

1. Anàlisi sintàctica i llenguatge, 55.
2. L'exemple de Frege, 56.
3. La classe i la intensió, 58.
4. La lògica de classes. 62.

VII
LA RAÓ, 63.

Pròleg a la tercera edició

No havíem previst pas que la conveniència d'assumir que el moviment es compta, cosa que feia renovar el que caracteritza la unitat, portés, anant encara més de recules, a una nova revisió de l'abast de la lògica (i del llenguatge).

El rebuig de tot allò que havia suposat una atenció unilateral del fet lingüístic, i que havia dut a la segona edició del quadern, ara ha deixat pas, afegint-s'hi, a l'abandó del principi de la identitat i la tautologia com allò que feia que hi hagués lògica. Encara més: les successives revisions que aquest fet ha obligat a dur a terme ha comportat que dubtéssim i tot si tenia sentit parlar de lògica, cosa que ha dut a canviar el títol del mateix quadern, on ha desaparegut la referència a la lògica.

Fet i fet hem transformat molts més afers que manteníem: s'ha canviat de dalt a baix tot l'estudi de la veritat i de la falsedat, i el de les expressions amb afirmacions i negacions, que ara s'enllacen amb les raons bàsiques.

Després hi ha un capgirament considerable en tot el que es defensava a propòsit dels generals, que aquí ja són els genèrics, se'n procura explicar com reben un fonament racional, i de fet se'ls dedica tres parts.

Per tant el lector trobarà el bandejament que el genèric pugui copsar quelcom que no sigui circumscrit. S'ha produït un trasbalsament del que és la lògica, àdhuc la tradicional. S'hi defensa en conjunt que tot el que hi ha de deductiu en un raonament inverteix allò que hi ha de coneixement. I es manté que s'hi troba inferència des de quelcom cap a un nou cas.

Tot plegat demana, és clar, que es canviï la interpretació de la lògica, mentre es manté la lògica de classes i alguna altra d'aquest caire.

De rerefons es troba la necessitat de caracteritzar el camins de la raó, dels qual els assenyalats ara palesen alguns exercicis, però que s'esbullen per arreu.

S'ha procurat una vegada més de simplificar el treball i de clarificar el que s'hi recull. S'ha volgut la màxima consistència interna i amb els altres quaderns. Tant de bo la nova edició pugui ser útil.

Pròleg a la quarta edició

L'escrit ha corregit alguns errors a l'hora de considerar l'expressió falsa i el principi de no contradicció, i s'ha procurat canviar alguna expressió que ja no conservem a partir dels nostres estudis més recents.

Més rellevant, però, és el fet que el llenguatge passa a ser comprès, quan es parla, a tall d'un afer significatiu: és a dir, amb el llenguatge s'expressa i es comunica els propis pensaments o sentiments mitjançant un codi lingüístic. Per tant es distingeix la llengua i el llenguatge, quan l'edició anterior no ho feia.

Pròleg a la cinquena edició

Ha calgut una nova edició pels canvis, no a propòsit pròpiament del temes tractats, sinó per haver incorporat un nou accés de comprensió del llenguatge, molt més arrelada als usos quotidians, de manera que se supera algunes punts de vista que deuen tenir el seu origen, més en la introducció de problemes teòrics per part dels pensadors, que en el mateix ús lingüístic i el seu aclariment segons aquesta forma directa de fer-ho. Això ha afectat pràcticament tot el quadern, de manera que ens hem vist forçats de refer-ne algunes parts, i d'introduir-hi alguns paràgrafs. Ens fem creus del nombre d'edicions que portem, però ens alegra saber que som capaços de pujar nous graons en la crítica al llenguatge.

PRESENTACIÓ

Calia recollir succintament les aportacions que una filosofia de tall realista i que no renuncia al *λόγος* és capaç de lliurar a propòsit d'afers tan bàsics com les expressions amb afirmacions i amb negacions, i de tot allò que es pot indicar com a qüestions relatives als genèrics.

La conveniència d'un cop d'ull global a tot això es palesa quan ens adonem de la facilitat de perdre de vista els puntals que ho suporten i que mereixen algun esment sistemàtic.

En efecte l'estudi de les expressions amb afirmacions i amb negacions permetrà introduir tot allò referent a la veritat i a la falsedat. Es tracta d'un àmbit de consideracions molt important, que s'ha tendit a bandejar, potser sota la influència de la immediatesa amb què s'acostuma a resoldre les relacions entre tot allò que s'expressa d'acord amb el principi de no contradicció.

Més avall discutim l'abast del pensament genèric, i permet d'apuntar per primer cop que es tracta de quelcom irresoluble característic, cosa que ens obliga a establir les relacions entre genèrics i particulars.

Semblava així mateix que no es podia abandonar les connexions amb el saber inductiu, i que s'hauria de puntualitzar tan exactament com fos possible les relacions entre els particulars i els induïts, i en quina accepció es pot dir que es diferencien. En d'altres paraules: la inducció mereixia pel cap baix algunes matisacions.

Aquest esforç es fa prou útil també, sobretot quan s'ha de mirar en quina accepció el sil·logisme palesa un exercici racional dins d'un marc conjunt del saber deductiu.

Malgrat tot es rebutja que l'estudi d'una expressió lingüística no sigui la conseqüència d'un contingut unitari, la qual cosa ens allunyarà d'una possible heurística postfregeriana.

Tot això s'ofereix a tall d'unes indicacions. Cal reservar-se el dret d'anar ampliant-les amb nous aspectes en la mesura que n'hi hagi necessitat. Les circumstàncies ho indicaran.

I

UN PREÀMBUL AL LLENGUATGE

Serà bo de desbrossar el terreny per on ens volem moure, i una exposició, dels mínims imprescindibles per a tirar endavant, sembla que dugui a considerar el fet mateix d'expressar-nos.

1. Parts i tots formals i lingüístics.

¿Caldrà admetre que és convenient d'analitzar el llenguatge des de l'ús de cada mot per separat?

1. *Estem acostumats a dir que des de 'paret' i des de 'blanca' componem 'paret blanca'.* Tanmateix això pressuposa que els primers termes són diferents a 'paret blanca', i que és perquè ens fixem en 'paret blanca' que ens expressem *com si fóssim nosaltres* els que apleguem els termes, i no fos més aviat que es porta a col·lació unes capacitats gràcies a afers no fenomènics.

És a dir, la defensa que s'uneix dos termes formals hauria de dir alguna cosa més; per exemple, hauria de mostrar com es fa això, quin és el camí pel qual dos afers esdevenen un tot, i de manifestar-ho fenomènicament.

En efecte hi deu mancar això des de 'paret' i 'blanca' a 'paret blanca', entre tres activitats *distintes*.

No es tracta de rebutjar que es parli de síntesi i d'anàlisi, sinó d'acceptar que l'una i l'altra *comprenen*, hi ha *una raó*, per la qual el tot explícit manté la part implícita, o la part explícita deixa implícit el tot, per tant que es manté la distinció entre part i tot, i que aquest últim no és una mera confecció de parts, sinó quelcom nou de què ens servim sense saber molt bé com ha estat possible.

2. Passem a *la implicació del formal en el fet expressiu* com un conjunt: quan, per exemple, es diu que «la paret és blanca» enmig d'una conversa, que fa esment de la paret d'un altre lloc, es pot

assumir que s'ha expressat que «la paret és blanca» i s'hi usa els mots que hi entren, però no es pot admetre que es parla que «la paret és blanca» a partir del fet formal o de les seves parts. Perquè *s'explicarà* la unitat formal a partir dels mots que conté, o es considerarà el tot formal, però això no genera de fet l'expressió, és a dir, les parts i els tots formals mai no lliurarien el conjunt expressiu si no fos que aquest es lliura així. Per tant hi ha un conjunt expressiu, que no podria ser analitzat *pròpiament* pels elements formals¹.

3. *Deixem ara l'afer lingüístic* i tornem a repassar això: l'observador que veu en silenci una paret blanca és incapaç de destriar la blancor que hi llueix fora de la paret que contempla; blancor i paret fan un tot. Sembla gairebé evident que la paret blanca que s'observa en silenci no en sap res, de cap confegiment de parts d'una qualsevol mena.

Potser es podria fixar sols en silenci que hi ha una paret o àdhuc quelcom blanc, però llavors, sembla, faria un comportament divers del de constatar, sense dir-ho, una paret blanca.

4. Passem a parlar de la paret blanca sense tenir-la davant; els mots poden guanyar significat agafats d'un a un: «paret», «blanca» (o «és blanca») en gaudeixen al marge de la percepció d'una paret blanca².

¹ El gramàtic considera el llenguatge, la significació dels mots d'un a un, i la de les frases, i traspasa els diferents nivells per necessitat d'estudi. Allò que pot fer no ho pot fer sense més el creador de la nostra disciplina.

² John Stuart Mill distingia a la *Lògica* entre connotació i denotació: la connotació seria el què (aquesta part de la significació) en l'ús d'un mot. La denotació, en canvi, assenyalaria l'individu o els individus afectats, i que poden tenir una tal restringida significació. La denotació del mot «home» estaria formada per Sòcrates, Plató, i els altres individus que són homes.

En d'altres contextos, per exemple lingüístics (cf. Michel Le Guern, *Sémantique de la métaphore et de la métonymie*, Larousse, París, 1973), mentre s'entén per denotació la informació lògica del llenguatge – el conjunt dels elements del llenguatge traduïbles a una altra llengua per una màquina de traduir –, la connotació fóra el conjunt dels sistemes significatius que es

Llavors, *¿no caldria admetre que els mots amb significat «paret» i «blanca» permeten d'assumir, al marge de qualsevol paret observada, que «la paret és blanca»?* Certament, però això ocorre perquè s'expressa que «la paret és blanca», i des dels diferents moments significatius de la paret i de la blancor (tal qual presos són dos de diferents) no hi hauria la resultant única i significativa que «la paret és blanca», sinó pel fet que s'admetés que «la paret és blanca».

No es tracta de no fer seu el pas que porta des de l'expressió de la paret i des de la de la blancor a la de «la paret és blanca», sinó de respectar que no hi ha genuïna confecció, en l'accepció que la imaginària juxtaposició de l'expressió de la paret i la de la blancor portés per si sola a la de «la paret és blanca».

O si es vol: que hi ha l'expressió de quelcom unitari original en «la paret és blanca»; l'expressió és genuïna i, parlant literalment, no es forma sense més des de les altres.

5. *Insistim en el que s'ha dit: ¿hi ha una confecció genuïna de «la paret és blanca» des de «paret» i «blanca»?* Si més no que la paret sigui blanca podria remetre a una paret que fos així; i ho podria fer també «paret» o «blanca» a una paret o a la seva blancor.

Certament s'hi podria haver atès «(aquella) paret» i «(aquell) blanc»³, i sembla obvi que entre «(aquella) paret» i «(aquell) blanc» hi podria haver el fet d'estar algú representant-se una mateixa paret blanca, o atenent «la paret és blanca» al marge de representacions.

Aquí també caldria afegir que sembla una gosadia estimar que *nosaltres* fem la síntesi de «la paret és blanca» a partir de «(aquella) paret» i «(aquell) blanc», més enllà de voler dir que passem de l'una

pot establir a més a més de la denotació. Hi hauria connotacions sociològiques i psicològiques, lliures i forçades, etc.

Una tal distinció de Le Guern consideraria de fet aspectes diversos de la unitat de la significació lingüística, que correspon al seu fet global, i reblaria a la seva manera quelcom que es presentarà més avall: que la significació lingüística pot no ser independent d'una situació.

³ Els parèntesis són optatius per tal de fer valdre l'argumentació tant si es representa ara la paret blanca com si no.

als altres, o a l'inrevés. Perquè una raó integra, però manté la part i el tot distints.

Més aviat deu ser més encertat el camí de conservar cada fet per si mateix: determinem que «la paret és blanca», podem fer-ho després en «(aquella) paret» i «(aquell) blanc», i determinar l'explicitació d'una síntesi amb la implicació d'una part, o fer-ho invertint l'ordre.

En d'altres paraules: es pot atendre quelcom des d'allò altre [«(aquella) paret» des de «(aquella) paret és blanca»], però aquell primer [juntament amb algun altre com «(aquell) blanc»] no pot fer estrictament que s'abasti el segon, i a l'inrevés.

No és possible compondre tal qual un tot expressiu a partir de parts expressives, ni arribar a les parts com si es trobessin tal qual en el tot. Precisament diem que confegim un tot des de les parts, o que anotem parts d'un tot, mentre no es troba a la mà de saber com ho fem.

2. Més sobre aspectes formals.

L'estudi confirma que hi ha una estructura de formes o d'articulacions sonores en el llenguatge. Car al costat de «la paret és blanca» es pot col·locar «la paret és verda», o «la taula és blanca», o «la paret s'embruta». Hi ha una colla de seqüències formals que es repeteixen en el llenguatge, o que se substitueixen, i fan plurals les unitats formals a disposició de l'individu⁴.

També podria pel cap baix discutir-se què passa amb els articles presos per si sols, o – en direm quelcom – per als mots il·latius (preposicions, conjuncions).

Si més no el gramàtic no resta només en la formalitat: també manté allò que estudia com a llenguatge; les formes poden deixar pas al que signifiquen, els girs a allò que expressen. Els estudiosos traspassen constantment els lindars perquè no hi ha cap necessitat de restar en un lloc. Tanmateix allò cabdal rau a fer veure que la unitat de

⁴ El fet hauria de dur a repassar com interpretar-ho. Pel cap baix es tracta d'un mitjà que optima els recursos formals.

l'expressat (aquesta paret blanca que hi ha davant, aquella paret blanca que vaig veure) és un fet original.

Així mateix la dicció (o l'escriptura), que se serveix, quan és el cas, dels materials articulats sonors (o gràfics) de què disposa, no opera constructivament peça a peça allò que va engendrant, sinó que ho fa directament i, si pot, globalment, mentre la seqüència formal es troba com un regal en l'expressió; per això s'atura quan apareix alguna indecisió, es tempteja solucions diverses si cal, i es prossegueix.

És que el llenguatge, com ho veurem més endavant, suposa un comportament on el fet de destriar elements formals i significacions li és quelcom més aviat extrínsec i que, si es mira sense cura, el fa mal comprendre.

3. Els usos múltiples del llenguatge.

1. Les moltes maneres d'haver-hi llenguatge (contes i acudits, exhortacions i precis, jocs de paraules i cantarelles, descripcions i poesia, etc.) – quelcom que versemblantment remuntaria als orígens de la filosofia, i que al segle XX Wittgenstein va fer ben explícit – es fan en les plurals situacions, que palesen moltes complexitats amb afers perceptius, relacionals, etc.

El mateix fet de donar nom a alguna cosa és un comportament que té en compte nivells diferents: les remissions directes entre mots i afers responen a llur estudi mentre respecten la captinença de l'ús lingüístic en l'expressió⁵.

⁵ Els mots poden usar-se com a noms i podem adonar-nos que usem un mot o un conjunt de mots com a noms. La funció anomenadora, però, és una més de les moltes del llenguatge, i més aviat es duu a terme en circumstàncies característiques (per exemple, s'ensenya els nens a anomenar).

Però es fa referència al Sol, valgui el cas, quan se n'està parlant, i mentre es fa no s'usa com un nom (en l'accepció d'un mot que anomena), sinó que en parla mentre l'observa, o simplement en parla.

La discussió sobre els noms, en aquesta accepció de mots que anomenen, no ha de dur a confondre per tant diferents nivells: la circumstància d'un llenguatge al marge d'anomenar, i la reflexió que tracta els mots com a noms;

Es pot doncs anomenar, descriure, explicar, preveure, etc. Què cal considerar que és el domini del llenguatge (saber usar els mots amb la seva significació, i les expressions)? Versemblantment quelcom que remetria a un aprenentatge, que es troba a disposició, per tant que es deuria a un cos no lliurat fenomenicament. S'hauria après en unes precises circumstàncies l'ús de la llengua a casa i s'hauria anat assumint més i més en l'escola, gràcies a la lectura i a les converses, als jocs de paraules, als contes i les llegendes. Es tracta que el llenguatge es troba a mà en benefici de les activitats de tot tipus.

2. Es parla molt, s'escriu molt, es llegeix molt. En conjunt s'actua així. Tot el que es diu, s'escriu, es llegeix, no està en front de res, sinó que és una manera d'haver-hi expressió al costat de les altres maneres i, en conjunt, de les altres activitats, i que es troba mentre s'és assegut o dret, rodejat de gent o no, ple del color del dia o no, etc.

També un pensador fa de l'ús lingüístic una professió, però malament rai que no sigui un exponent, sí, d'un domini lingüístic, però també de la comprensió d'un àmbit de la realitat. Per això l'afer lingüístic s'ofereix aquí de manera no independent dels afers tal i com se li lliuren. I les discussions filosòfiques són fonamentalment lingüístiques⁶.

certament això pot trobar un significat per als mots, però tot plegat no resta vàlidesa al caràcter insubstituïble del llenguatge (o al silenci corresponent) al marge de les funcions d'anomenar.

⁶ Més precisions sobre el llenguatge a *Filosofia del llenguatge* QF56.

II

EXPRESSAR-SE

AMB AFIRMACIONS O NEGACIONS.

ALLÒ VERTADER O FALS

Ara estudiarem uns usos característics de la llengua, i portarem a col·lació la veritat i la falsedat del que s'hi expressa, cosa que permetrà de considerar una mica el principi de no contradicció. Repassem l'abast de què pot gaudir tot això.

1. Les afirmacions i les negacions.

Es parla i hi ha un poder fixar-se que s'usa o no formes afirmatives o negatives.

L'esment d'una afirmació o d'una negació es pot fer per haver-hi hagut expressió, i s'hi accentuaria precisament l'ús de la llengua. En aquest cas el que s'expressa no seria el que es fa notar a propòsit de l'afirmació. Hauria d'haver-hi una certa connivència.

Tanmateix «l'afirmació que això és així» i «la negació que això no és així» podria no esmentar tant que hi hagués una forma afirmativa o negativa com serien expressions que valdrien com «això és així» i «això no és així», amb els matisos corresponents (d'èmfasi, per exemple).

En conjunt sabem si afirmem o neguem sense necessitat d'explicitar la forma lingüística, si més no perquè dominem el llenguatge, sovint verbal, i aquest té múltiples funcions més enllà de l'ús de la llengua en la nostra disciplina.

Per tant el bon ús d'una forma afirmativa o negativa és una funció de les activitats que animen el parlant o l'escriptor. La paret és blanca: s'ha après a dominar l'ús de la llengua i hi ha hagut l'oportunitat de fer-ho. En l'ús de formes negatives ocorre tres quarts del mateix.

El llenguatge expressant els afers, i amb una significació que abraça quelcom ocupat i situat, acompleteix el seu paper. Hi ha ús de

llengua en una activitat, hi ha afirmacions i negacions que es viuen en l'expressió.

La ciència i la filosofia, l'art i la religió, la política i el joc, i tothom, usen llengua com a acompanyant de la seva activitat, i aquesta subsumeix que hi hagi formes positives i negatives en el fet expressiu.

2. Llenguatge i pensament.

L'exercici de l'activitat porta a observar quelcom percebut, que és entès, i aquest exercici es fa amb un cos, mentre s'hi palesa un domini en el reconeixement i en la manipulació, en el saber dels llocs i dels altres. Es fa amb un cos i l'adquisició de totes les habilitats el suposa com sigui que no és mèrit d'un mateix que li resulti fàcil de comportar-se enmig de les coses.

Si no és desencertat l'esment del fet de pensar⁷, si pel cap baix la defensa que no hi ha pensament sense llenguatge deu ser complicada, s'assumiria que allò pensat s'oferiria potser quan hi hagués algun esforç o decisió, com si s'hi oferís un conjunt de suggerències disponibles a presentar-se a iniciativa de l'activitat. Tot això porta de bell nou a fer requesta del cos.

Ocorre que «pensar» és una activitat que es porta a la pràctica de moltes formes: es pensa amb cura, es parla atenent molt el que es diu o sense pensar-hi, és a dir, d'una qualsevol manera, en tots els casos afers mediats, i arreu el fet de pensar pot dur-se a terme lingüísticament.

La pregunta d'on hem tret el «contingut» a pensar es respondria potser quan s'admet que deu ser una resultant de la interacció amb les coses i els altres, i també assumint que tenim les condicions de gaudir-ne, mentre que sovint hi ha un reforç representatiu: l'àmbit mediat tant deu ser un tret singular nostre com el seu contingut deu ser bàsicament un adquirit.

Des d'aquest punt de vista *pensar seria una activitat característica, per se no representativa* (tot i que no n'és incompatible i sovint en necessita el suport), *que es reclama* (com a afer passiu)

⁷ Cf. *Filosofia del llenguatge* QF56,

activament, i un exponent de la història de la interacció tinguda des de néixer amb les voltants i amb els altres.

2. Hi ha una adquisició lingüística des de petits, i el llenguatge, des de les condicions pròpies de tenir-lo com a possible, es palesa com una resultant de la interacció social.

L'infant potser comença el seu domini de la llengua a partir dels noms de les coses i d'estructures lingüístiques elementals, mentre va aprenent en moltes direccions.

Hi deu haver un pensament enllaçat amb la llengua sense que s'escoti la capacitat de pensar. El llenguatge acompanyant arreu dels contactes socials i afectant tots els ordres del coneixement, de l'avaluació de l'organització, de l'explicació, etc., es manté que en bona part s'ofereix com el pòsit del pensament en tant que he anat socialitzant-me des de petit.

No és estrany doncs *que hi hagi molts nivells de pensament.*

3. La circumstància que des de nens descabdellem la funció del pensament i el llenguatge comporta que la interacció amb les coses, diem, dels voltants i amb els altres dugui a la consideració, a la mediació; que hi vagi havent unes socialitzacions lingüístiques descriptives, explicatives, interpretatives, de tracte social d'una qualsevol mena, de manera que hom participa, si més no a nivell de formar-ne part, d'unes maneres d'expressar i de pensar, tal com sigui, sense *que no sempre els seus objectius indiquin coherència i versemblança*

L'adult es troba enmig d'una interacció social i ha rebut una munició d'afers lingüístics de tota mena, amb moltes nivells, de pensaments diferents, no sempre enllaçats. D'aquí que, donades algunes circumstàncies socials i atenent l'autonomia pròpia, hi aparegui la crisi i la crítica, en tant que s'hi senti la inconveniència d'un llenguatge a propòsit dels pensaments propis, i llavors hom pot provar d'afirmar-se en les seves decisions lingüístiques que han depès així mateix del medi social.

Perquè l'univers, de caràcter social, del llenguatge s'aconspanya de la iniciativa mediata d'un mateix, tot plegat estenent-se en graus varis. Hom està exposat doncs des d'aquí.

4. *Fent filosofia basta que distingim els llenguatges del fenomènic i els llenguatges verbals*: els primers serien aquells que s'esforcen poc o molt (del tot sembla impossible) a tenir present allò de què es parla per tal de no confondre'ns i d'evitar de fer embolics, que són de vegades afers d'un llenguatge no ostensiu. I parlem de llenguatges verbals en expressar-nos sense la representació del que s'expressa, els quals llenguatges també mantenen prou diversitats i graus de pensament del tot varis.

L'escriptor de filosofia prova en efecte de fer-ho d'acord amb els recursos lingüístics que ha après, i domina, que inclouen llengua enllaçada amb pensament, això fent que hagi d'escollir dins d'uns immens emmagatzematge de possibilitats, i alhora d'explorar-ho en profit del que vol expressar, com sigui que la seva tasca ha de tenir una dimensió social i també una eficàcia expressiva per a un mateix. Hi ha sempre una tensió entre el que es vol dir, que pressuposa quelcom mediat, i el llenguatge, quelcom així mateix mediat.

3. Allò expressat amb una afirmació.

1. «Aquesta paret és blanca», «la lluna té fases», «cinc per cinc fa vint-i-cinc».

En dir «la paret és blanca» mentre la mirem, la paret, es tracta d'un comportament mediat, per tant no cal negar que també hi hagi pensament, malgrat la seva obvietat, entre el que es diu i el que es percep.

Continuem amb l'expressió «la paret és blanca» quan tinc davant la paret blanca.

Com es comprèn que es testimonii que la paret es blanca davant la paret blanca? L'afer es fa més fàcil d'abastar amb una expressió falsa perquè llavors hi ha un contrast en el que s'expressa i percep.

S'hi troba dues qüestions superposades: la primera que fa referència al mateix fet de posar en relació un objecte perceptiu i un

llenguatge; l'expressió «la paret és blanca» no és una paret de pedra. La segona qüestió, però, estudia la relació entre percebut i llenguatge, és a dir, la resultant aconseguida gràcies a la primera qüestió.

a) S'hi palesa doncs, en el cas de la paret blanca, que cal alguna mena d'enllaç entre la paret percebuda, en silenci, i el fet que expressi «la paret es blanca», que es pot postular que s'ha adquirit gràcies a l'aprenentatge i a un cos no dat.

És a dir, un mateix es troba a la paret (*s'hi és*), espectacle perceptiu sense solució de continuïtat amb el mediat (ho és el llenguatge), i he après l'ús convenient de llenguatges amb afirmacions i negacions: *hi soc* mentre enuncio «la paret és blanca». Allò percebut i el llenguatge es troben en una única activitat que *hi és* compromesa.

Cal doncs enllaç entre el perceptiu i el llenguatge: no bastaria que hagués après com m'he d'expressar davant la paret blanca; sense enllaç llenguatge i percebut anirien cadascú per la seva banda. L'enllaçadora seria l'activitat amb un contingut lingüístic verbal.

b) Certament no hi ha *una explicitació* simultàniament d'un afer percebut i l'expressió que la paret és blanca, i això vol dir que cadascuna (la paret percebuda i l'expressió) *manté alhora la seva explicitació i la implícitació de l'altra*. ¿Hi ha alguna manera d'entomar quelcom implícitament i d'integrar-ho en allò que s'explicita? Sí, certament, això és el que fa la raó, i *allò percebut fa una raó amb l'expressat*, amb el ben entès que el percebut no es troba fora de la situació que s'expressa, i també manté un lliurament autònom quan ho fa en silenci.

L'expressió que la paret és blanca integra la paret percebuda, hi ha un fet de raó⁸.

Notem que no hi hauria un esvaïment de la diferència en l'enllaç entre la paret percebuda i l'expressió «la paret és blanca», en el percebut expressat, pel fet que no es confonen en la raó bàsica.

2. Com es decideix el que es parla o s'escriu, o el llenguatge que es considera en silenci? Posem el cas que vull continuar un treball. ¿Resolc jo voler els enunciat que van apareixent? Sembla que no: sols puc voler escriure, i convido a l'aparició de llenguatge, les

⁸ Per a la raó com a integració, cf. *Introducció a la filosofia* QF50.

mostres del qual fan que n'accepti algunes, en rebutgi d'altres, modifiqui encara algunes, i d'altres variants. El llenguatge palesa que es lliura gratuïtament, sense que això vulgui dir que no depengui d'algun ordre de les meves preocupacions de qualsevol índole. Hi ha una condició passiva que aquell ordre provoca.

De fet el llenguatge de «la paret és blanca» s'assumeix des d'un plantejament que provoca una tal condició passiva.

Això també duu a admetre, insistim-hi, que *hom ha après quin és el llenguatge escaient* en les raons bàsiques, en especial el valor de l'afirmació i de la negació formal quan s'usen en les raons bàsiques.

3. Certament es podria defensar que hi ha una concordança o una correspondència entre l'afer percebut i l'expressió (entre la paret blanca i «la paret és blanca» o «la paret no és verda») quan s'explicita l'un darrera l'altra el joc racional. Es tractaria sens dubte d'una manera d'apropar-s'hi, sempre que no es perdés l'oportunitat de comprendre millor aquests fenòmens bàsics de la raó.

Car hi hauria raó *per la integració*, perquè deu haver-hi quelcom que enllaci *el llenguatge verbal* «la paret és blanca» i la paret percebuda, i de fet s'hauria hagut d'aprendre la llengua escaient per a l'ocasió, mentre el pensament de «blanc» es manté amb la forma 'blanc'.

Però la concordança o la correspondència no podria implicar que hi hagués quelcom en el pensament del llenguatge verbal que copsés alguna cosa que pertanyeria al percebut més enllà, *en aquest cas, d'una deixa verbal aconseguida per l'aprenentatge*, que fa convenient un ús lingüístic que diu «la paret és blanca» a propòsit d'una paret percebuda.

No és impossible que la significació verbal adquirida d'enunciat del tall «la paret és blanca» ho hagi estat per una associació des d'infants entre el percebut i el lingüístic, que amb la repetició faria que hi hagués una tal significació verbal, quelcom del cos, al marge del percebut. Al cap i a la fi no seria inversemblant que el conjunt del llenguatge anés guanyant una significació lingüística *des de situacions on el protagonisme social fos accentuat*, a banda de les possibles ocasionals representacions.

4. «La paret és blanca», dit davant la paret blanca, és una expressió del fenomènic, en l'accepció que allò que expressa és també representat. Es pot parlar així mateix d'un enunciat o proposició del fenomènic.

No es fa a propòsit que és una paret, sense més, o que caldria pintar-la de verd, l'extensió que té, etc. Hi ha una atenció específica de manera que s'és ocupat precisament en el que s'expressa del fenomènic.

L'activitat expressiva s'ofereix a tall d'una resultant, no suposa l'atenció a la paret blanca com un fet el contingut del qual sigui de dalt a baix nou. I seleccionaria i afavoriria, amb dependències corporals de diferents tipus, algunes de les quals palesarien més aviat que s'és portat.

5. Quan s'afirma «la paret és blanca» en un altre lloc (es passeja pel carrer, s'està assegut a la platja) no hi ha la paret blanca percebuda: llavors o simplement es parla verbalment, o s'imagina també la paret, on caldria repetir el que s'ha suggerit dalt.

I tot allò que s'ha après d'una determinada manera es manté tal qual. Per exemple, «cinc per cinc fa vint-i-cinc»: s'ha après així, és correcte d'expressar-ho. D'aquí que hi aparegui la qüestió què ho justifica, és a dir, a què remet que ho avaluï. Perquè nosaltres sabem prou de molts afers sense que no sempre puguem explicar-los.

4. Allò expressat amb una negació.

1. Davant la paret blanca expresso «la paret no és verda».

No costa d'assumir primerament la conveniència d'algun enllaç, altrament la paret percebuda i l'expressió «la paret no és verda» anirien cadascuna per la seva banda.

I hi hauria la circumstància d'implicitació-explicitació; per tant d'una integració pròpia de la raó.

Però es rebutja a dir que la paret és verda, quan la percebo blanca.

Precisament *la circumstància de l'ús d'una negació expressa que s'exclou algun llenguatge verbal*. Hi ha aquesta manifestació de la raó que palesa, amb l'ús de la negació, la desavinença a dir que és verda, i la correcció de l'enllaç entre la paret blanca i «la paret no és verda», és a dir, amb l'exclusió d'algun llenguatge verbal.

El grinyolar aquí entre la paret blanca i «la paret és verda», i la raó bàsica entre la paret blanca i «la paret no és verda», és un procés on hi ha el que es diu percebut i, més enllà d'això, el fet que hi soc i en parlo. L'expressió d'una exclusió verbal faria assumir, dèiem, que hi ha alguna inclusió o exclusió en la situació expressiva, i *d'acord amb l'après*.

Però és aquesta raó que expressa l'ocupació: quan s'usa aquí la negació s'expressa una exclusió verbal, i això és una raó bàsica⁹; hi ha una integració elemental: aquella que no sols palesa una compatibilitat conjunta entre la paret blanca i el l'exclusió verbal de ser verda, sinó que se la defensa com un fet bàsic de raó.

La raó entre el fet d'expressar que no és verda i el fet de percebre blanca la paret, mentre hi ha un procés implícit-explicit.

L'expressat amb aquesta negació («la paret no és verda») correspon a una ocupació racional, és a dir, palesa una integració bàsica al costat de la integració bàsica de l'expressat amb l'afirmació («la paret és blanca»).

És important de remarcar que *l'haver-hi una raó bàsica no es deu al fet que hi hagi la forma negativa, sinó a la conveniència d'aquesta exclusió verbal en l'expressió*: es tracta de quelcom racional i alhora una raó assumida. Es té tota la raó quan no es diu verda una paret blanca.

2. En «la paret no és verda», quan tinc davant la paret blanca, s'hi confirma a la seva manera la rellevància de la paret blanca que miro. La importància de ser la paret blanca, és a dir, de ser com és, contrasta amb el fet de dir que és verda, i s'expressa una negació precisament perquè s'hi exclou l'ús inapropiat de 'verd'.

⁹ Implica que ja s'ha assumit el valor de la negació, se l'ha après, i que és suggerida una tasca nostra al costat d'altres mostres de llenguatge.

«La paret no és verda» palesa que no sempre s'acompleix l'expectativa de no haver-hi una exclusió verbal.

3. Quan dic «la paret no és verda», trobant-me en algun altre lloc, o ho dic verbalment, o ho imagino, i llavors hauríem de repetir el que hem anat comentant.

I tot allò que hem après ho mantenim vàlid tal qual o hem de cercar-ne quelcom que ho validi.

5. La veritat que s'expressa amb una afirmació o amb una negació.

1. La veritat que la paret és blanca, quan la percebo així, es lliura a propòsit del fet de manifestar-se una raó bàsica elemental.

Llavors la veritat sols explicita això a tall d'una modalitat del conscient; la veritat no és aquí autosuficient, sinó que depèn de la raó: *la veritat s'adona de la raó.*

La veritat no afegiria res a la raó bàsica, i més aviat reblaria l'ús d'un enunciat per a quelcom perceptiu, si fos el cas. En aquesta accepció dependria tant del llenguatge verbal com de l'afer perceptiu.

La veritat a propòsit d'una qualsevol altra expressió («la lluna té fases», «cinc per cinc fa vint-i-cinc», i d'altres) pot suposar, sí, que se l'assumeix tal qual: si més no ens n'adonàriem. Tanmateix també deu restar desclosa l'oportunitat de trobar quelcom que ho expliqui, o de cercar-ho.

Aquí ens bastarà l'esment a partir de les raons elementals, i de la consideració del conscient. Sens dubte s'hi trobaria variants en els diferents àmbits d'estudi.

2. La veritat que la paret no és verda, quan la percebo blanca, es basa en la raó manifestada. Precisament per l'adonament d'haver-se expressat així racionalment emergeix la veritat que la paret no és verda, com una modalitat del conscient a propòsit d'una tal raó.

També s'oferiria aquí tota una colla d'expressions vàries amb negacions, que es mantindrien tal qual, o que convidarien a cercar, si

fos el cas, quelcom que lliurés alguna explicació per a expressar-ho així.

6. La racionalitat en una expressió que no segueix les pautes apreses.

1. La paret és blanca i ara expresso que és negra. ¿Hi ha alguna diferència amb l'expressió que la paret no és verda?

Un camí versemblant fa així: la integritat d'una raó bàsica fa expressar que la paret que percebo és blanca i també que la paret percebuda permet que m'expressi amb els termes següents: «la paret no és verda». És a dir: en trobar-me davant d'una paret blanca hi ha expressions d'una raó integradora bàsica amb afirmacions i amb negacions.

Ocorre que no hi ha més fets racionals bàsics. Quan expresso que la paret és negra davant d'una paret blanca em comporto al marge dels aprenentatges socials i els propis del pensament. Com és possible? Doncs versemblantment perquè sé quan s'ha de dir «la paret és blanca» a partir de percebre parets blanques, i llavors expresso que la paret és blanca o que la paret no és d'un qualsevol altre color. No hi ha cap altra sortida.

Tanmateix l'expressió que la paret és negra palesa el que manifestaven les altres: hi ha una integració de la paret percebuda en l'expressió, també un inconvenient. ¿Es tracta doncs d'un afer racional? Certament que sí, però es té en compte que he après a expressar «aquesta paret és blanca», i no aquí «aquesta paret és negra».

Què li ocorre doncs a l'expressió «la paret és negra» defensada d'una paret blanca?

D'una banda és una expressió racional: hi ha una integració d'expressat i de percebut. Hi ha aquesta racionalitat.

D'una altra s'hi troba que s'ha après el llenguatge en principi aquí segons allò percebut: es parla de parets blanques o negres perquè se n'ha percebut, i se sap què cal expressar-hi. L'atribució de negror a una paret blanca no ho té en compte.

Tot plegat implica que l'afirmació que «la paret és negra» d'una paret blanca és racional, no pot ser pas irracional: però és pròpia d'una raó que no respecte el llenguatge adquirit i per tant les raons bàsiques.

2. Paral·lelament es pot expressar «la paret no és blanca». L'expressió amb formes negatives exclou quelcom, mentre que, davant d'una paret blanca, hi ha una integració, però de bell nou no se segueix el model lingüístic («la paret és blanca»).

Pretenc llevar de la paret blanca l'expressió que li és pròpia: per això vaig al marge de la raó bàsica.

7. La falsedat que s'expressa amb un afirmació o amb una negació.

1. M'adono que «la paret és negra» és fals. La falsedat és l'adonament d'una raó específica quan es té assumits els usos lingüístics comuns, i es rebla que voler que l'enunciat que no els segueix correspongui al fet percebut condueix a l'error.

Sols sé que «la paret és negra» és fals perquè és blanca, per les corresponents integracions de la raó.

La falsedat d'allò expressat amb una afirmació s'adona de la raó que es proposa.

I la circumstància de pensar-ho lluny de la paret del cas duria a unes consideracions paral·leles a les de dalt.

Es podria així mateix tenir per falses expressions amb formes afirmatives a propòsit de quelcom que no s'ha après així, i llavors hi podria haver un convit a cercar-ne alguna garantia, o no.

2. La paret és blanca i ara expresso «la paret no és blanca». És fals allò expressat amb una negació quan m'adono d'una raó que nega allò que s'havia d'afirmar, que exclou verbalment el que no s'havia d'excloure.

Certament encara no es tracta del principi de no contradicció, sinó d'una expressió falsa, que conté les característiques d'una raó i d'una modalitat del conscient.

És fals que la paret no és blanca perquè és veritat que la paret és blanca.

Quan expresso que la paret (que ara no tinc davant) no és blanca sabent que és blanca, faig un enunciat fals; o puc simplement mantenir-ho (àdhuc tenir-ho per vertader), i en cas de dubte hauré d'esforçar-me a recordar-ho, d'acord amb les característiques que hem anat indicant.

També es pot estimar falses moltes manifestacions amb l'ús de negacions que no s'ha après així: llavors l'afer val tal qual o se cerca algun mitjà que confirmi o no en una tal falsedat. I certament hi ha moltes altres circumstàncies que no és ara el moment d'escatir-les.

8. El principi de no contradicció.

1. Dic de la paret blanca «la paret és blanca». La proposta que no m'expressi tal i com ho he après a propòsit d'aquesta paret blanca duu a un comportament equivocat.

Certament l'ús d'afirmacions i de negacions té a veure amb les urgències del parlant: la circumstància de fer-ho en l'expressió de quelcom que és veritat, i en la de quelcom que és fals, és una resultat de tot això.

2. De bell nou mirem què es fa quan es nega: el fet d'expressar «la paret no és verda» (és blanca) es deu que «no és verda» exclou «és verda» de l'expressió de l'enunciat; hi ha la conformitat d'una exclusió, facilitada per la introducció formal del «no» que té efectes lingüístics, amb pensament, respecte del percebut. Una raó que integra el que es percep com a blanc i l'exclusió de «és verd».

En conjunt es pot avaluar una expressió vertadera o falsa: vertadera quan expressa amb afirmacions allò que és («això és blanc») o amb negacions allò que no és (això no és verd), o falsa quan expressa amb afirmacions allò que no és («això és verd») o amb negacions allò que és («això no és blanc»).

Arreu no és la mera forma que avala la veritat o la falsedat, sinó el llenguatge amb la seva raó. Es tractaria d'una conducta apresada d'acord amb uns aprenentatges aconseguits.

3. A més a més l'ús de les formes afirmatives o negatives en expressions es podria comparar amb l'ús de les afirmatives o amb l'ús de les negatives en d'altres expressions.

Per exemple, hi ha l'eficàcia de la veritat d'«això no és blanc» al costat d'«això és verd», «això és groc», «això és vermell», etc. En aquest cas, al marge de «això és blanc», es deixaria indeterminat quina de les altres és l'expressió vertadera amb un ús afirmatiu, o negatiu.

Per un altre cantó l'ús afirmatiu en una expressió falsa (dic que és verd quan no ho és) deixa indeterminat les altres expressions – la contradictòria seria vertadera –, és a dir, quina és l'expressió vertadera amb un ús afirmatiu o negatiu, i quin per tant falsa.

També, és clar, l'ús de les formes afirmatives en expressions vertaderes es pot comparar amb d'altres usos: «això és verd» (és verd) al costat d'«això no és blanc», etc., on en conjunt fa falses les altres afirmatives i vertaderes les negatives (falsa la contradictòria).

Paral·lelament l'ús de formes negatives en expressions falses (dic que no és blanc quan és blanc) es pot comparar amb d'altres afirmatives i negatives, comparació que, salvada la contradictòria, fa falses les altres afirmatives, i vertaderes les negatives..

4. «La paret és blanca» o «la paret no és blanca»: se suposa que o és veritat que és blanca, i per tant és fals que no sigui blanca, o és fals que sigui blanca i per tant és veritat que no sigui blanca.

Precisament el principi de no contradicció estableix que no es pot defensar alhora, i donant-se totes les circumstàncies del cas, una expressió amb l'ús de formes afirmatives i la mateixa amb un ús de formes negatives (o fer-les, les dues, conjuntament vertaderes o falses).

El principi de no contradicció és del llenguatge en tant que hi ha raons bàsiques, llenguatges del fenomènic, i llenguatges verbals. I és una manifestació de la correcció lingüística apresada, tant de l'ús de les formes lingüístiques com dels pensaments dels llenguatges.

5. De vegades es posen costat per costat el principi de no contradicció i el principi d'identitat sense més concreció del fet.

En efecte la identitat de la blancor de la paret, la referma; la blancor de la paret es manté com allò mateix.

S'esdevé que, si la identitat es palesa com una modalitat del conscient, l'enunciat corresponent, «hi ha la identitat de la blancor de la paret», s'ofereix com un més al costat dels restants, pot ser vertader com l'esmentat, o fals com «la blancor de la paret no es manté com allò mateix», etc.

Es tracta que el principi d'identitat s'expressa, i és aquest expressar-se que depèn del principi de no contradicció (i de la veritat i la falsedat).

Això vol dir que la identitat es manté en silenci i també n'hi ha expressió; llavors aquí hi regeix el principi de no contradicció pel fet que l'enunciat és vertader o fals; «hi ha la identitat de la blancor de la paret» és veritat, i «la blancor de la paret no és manté com allò mateix» és fals.

Certament tant la identitat com la veritat i la falsedat són afers de l'apuntament del conscient. *Però la identitat no és per se un afer lingüístic*, i el principi de no contradicció sí que ho és.

9. Les connectives del construccionisme.

1. Hi ha formes afirmatives en expressions que poden ser vertaderes o falses, i fàcilment es comprèn el joc expressiu amb l'ús d'altres formes negatives, i com cal mantenir tot plegat.

En efecte una raó bàsica («la paret és blanca», «la paret no és verda») exclou que s'hi trobi absent («la paret no és blanca», «la paret és verda») – i a l'inrevés: l'absència de raó bàsica d'aquestes darreres fa present les primeres.

En els casos més quotidians (tinc davant la paret blanca) no cal explicitar la seva veritat o falsedat: n'hi ha prou amb la corresponent raó bàsica. Fet i fet aquelles palesen sols un adonar-se.

Sigui com sigui convé d'atendre el fet de trobar-hi raó bàsica o quelcom que l'exclou.

Certament se sap reiterar l'ús de formes negatives o afirmatives en expressions, i estudiar les relacions de veritat i de falsedat de les expressions corresponents. Això engendra una destresa en les

relacions de veritat i falsedat mentre ens expressem amb afirmacions i negacions, fins que tot plegat vagi a parar a un domini de relacions entre veritats i falsedats respecte d'afirmacions i de negacions, al marge i tot d'un qualsevol cas particular.

L'àrithmètica, per exemple, fa alguna cosa que s'hi assembla. Quelcom que originàriament tenia un nivell passa a gaudir d'un sentit que es descabdella bàsicament d'una manera autònoma. No hi ha doncs cap problema a l'hora d'assumir aquesta resultant apresada de formes afirmatives i negatives associades als valors de veritat, amb el ben entès que, en el fons, s'està reiterant que sols hi ha raons bàsiques davant les que no les segueixen.

2. Les conjuncions copulatives gaudeixen d'un paper en l'expressió, i són d'allò més oportú en el seu desplegament.

Però les atribucions de veritat de la conjunció només quan són veritat els dos enunciats que uneix és arbitrària. Sols pot ser falsa la conjunció de dues expressions quan és falsa la primera i és falsa la segona, és a dir, quan són falses les dues; si una de les dues és veritat i falsa l'altra, serà fals que sigui falsa la conjunció de les dues, a no ser que s'hagi decidit així, perquè sempre es podrà dir que no tot és fals. Com a mínim s'accepta que la ciència mai no s'expressa amb aquell ús de la conjunció (ni el llenguatge quotidià).

Car l'estipulació tractaria la conjunció de dos enunciats com si fos un sol afer, i no precisament el que és: la conjunció gaudiria d'un valor únic, quelcom palesament arbitrari.

En efecte, de què serveix que s'admeti que és fals que en Pere tingui setze anys i en Joan en tingui vint pel fet que sigui fals que en Joan en tingui vint? Només és fals això i res més. Qui renunciarà a una colla d'admissions, a totes, pel fet que s'hagi admès un fet fals? Que calgui admetre que la conjunció de totes és falsa es deu sols a una decisió, al fet d'abraçar unes regles que no són les de la ciència i les de les expressions quotidianes.

Es pot certament establir el joc que es vulgui amb les estipulacions que es cregui convenient, sabent que tot això no tindrà massa a veure amb el llenguatge i amb el fet que la raó esdevé un afer a tenir en compte.

3. Els usos dels condicionals tenen una elucidació matisada on cal tenir present suggerències, motius, circumstàncies, dubtes, etc.

¿Hi ha alguna racionalitat (integració) entre antecedent i conseqüent? Si més no entre «surt el Sol» i «canta el gall», o entre que «tu vinguis» i «anar al cinema», i d'altres, s'hi troba algun tipus d'integració, ja sigui pel mateix fet d'anar representant poc o molt el que ocorre, i/o d'expressar-ho.

Tanmateix la racionalitat que proposa no és ben bé aquella raó que es podria resseguir a través d'enunciats simples autònoms, sinó una raó, *que segueix les passes del llenguatge*, apresada. El llenguatge condicional palesa la dependència de l'activitat a un cos no dat, als altres, als seus límits.

No es tracta que hi hagi un lligam subjectiu entre enunciats de la classe que sigui, sinó que els llenguatges estableixen una raó, prou simple, si es vol, que no cal comparar amb d'altres, perquè cada manera de lliurar raó val per si mateixa. Que «el Sol surt perquè el gall canta» no estableix una raó de causa i d'efecte natural tal i com avui estimem això, que suposa comprovacions de diferents tipus, sinó una mena de raó causal que suggereix una certa experiència i reiteració, i llavors s'estableix aquesta relació d'enunciats en el condicional.

«Si vens anirem al cinema»: la proposta depèn del que faci l'altre i per això s'expressa així, hi ha una causalitat *simple* en l'accepció que l'anada al cinema penja del que faci el company. Per tant la raó, l'establiria el parlant, no perquè hi hagi quelcom arbitrari, sinó perquè, a través de l'exercici del llenguatge condicional, tindria en comte la possible decisió de l'altre.

El tipus de causalitat que es palesa en el condicional, que en general deu ser d'un tipus simple deguda als mateixos processos amb què es pensa i es parla, deu fer que es renunciï a tenir l'expressió de forma condicional com una raó bàsica, i de fet no es pregunta per la validesa d'aquella expressió de forma condicional en conjunt, més enllà de la circumstància de no ser el moment de plantejar-la o del fet, per exemple, que no tingui sentit de preguntar-s'ho.

D'aquí que la defensa d'una veritat per al conjunt de l'expressió de forma condicional sembla, quan no hi ha obcecació, un fet estrany.

Aquella expressió no és ni vertadera ni falsa, perquè més aviat incardina una actuació de l'activitat que en principi no cerca una confirmació o desconfirmació del condicional, és a dir, no hi ha l'expectativa que tota l'expressió amb forma condicional sigui vertadera o falsa, no és el lloc per a ser vertader o fals, sinó que més aviat duu (deixant el conjunt condicional) a confirmacions i a desconfirmacions *d'altres enunciats, d'altres llenguatges* (per exemple, ha sortit el Sol, l'amic ja ve, etc.).

En d'altres paraules: la definició de l'expressió de forma condicional, a partir dels valors de veritat de l'antecedent i del conseqüent, l'estableix com un joc autònom.

Això no gaudeix de cap punt de contacte amb les expressions respectives de la ciència i de l'àmbit quotidià¹⁰.

El condicional del construccionisme dissol l'eficàcia dels usos del condicional fora del seu àmbit. Car l'avantatge de l'expressió de forma condicional rau a oferir-se en la de mediatesses ponderatives de moltes menes i de permetre moltes maneres d'entrar en comunicació amb tota classe de circumstàncies. La riquesa expressiva (i comunicativa) resta esvaïda per aquella convenció en la qual es troba dificultats a reconèixer l'ús condicional.

4. L'ús de la disjunció és més depenent d'una circumstància social del parlant, o del seu estat de pensament, que no pas de cap problema sobre la veritat o la falsedat de tota l'expressió. Es pot parlar d'això o d'allò, i malgrat que no es faci això ni allò, o no s'esdevingui això ni allò, etc., no es deixa d'admetre la utilitat, o l'oportunitat, o la conveniència, d'oferir-ne la disjunció; és a dir: d'expressar-se amb el

¹⁰ Parlem dels valors de veritat per al conjunt del condicional a partir dels valors per a l'antecedent i el conseqüent. És clar que fem ús dels condicionals en la recerca i en el dia a dia, al costat certament d'altres llenguatge, hagin sortit o no com a membres del condicional.

També el següent: una relació causal (pico la paret amb un martell i faig caure la pintura) permet que diguem que és veritat el condicional («si pico la paret amb un martell caurà la pintura»), però no és vertader per l'expressió condicional, sinó per la relació causal, mentre la primera sols hi afegeix els factors circumstancials, que el mer factor causal lleva.

seu ús, perquè s'hi tracta de quelcom que implica com abordar un assumpte, quina disposició hi ha, els dubtes que es manifesta, les indecisions entre afers.

Tampoc aquí no hi ha un problema de subjectivitat: la proposta implica l'objectivitat pròpia d'una raó a través del llenguatge, raó que no cal que gaudeixi de la consistència d'una descripció d'afers naturals, però que basta en un context de relació i de lligam entre llenguatges.

De bell nou es palesa aquí una expressió d'una manera de tractar els temes, per tant d'una activitat que tal qual no sap res de veritats ni falsedats perquè no hi tenen res a fer.

LLavors més aviat la disjunció dels construccionisme s'allunya de tot això i esdevé difícil de capir-hi l'ús de la disjunció,.

Les disjuncions no deuriem pas res a un qualsevol requisit de veritat o de falsedat. Les definicions de les disjuncions pels valors de veritat passen a ser sens dubte la de jocs autònoms independents dels usos dels llenguatges de la ciència i dels altres llenguatges.

10. Una nota més de traduccions i raons.

1. Una raó bàsica, seguint els exemples, integra quelcom perceptiu i llenguatge mentre n'implícita un i n'explícita l'altre.

En el conjunt del llenguatge, però, els mots usats són una adquisició cultural, ha depès d'un aprenentatge, i són els suggerits pel cos a instàncies d'una activitat. Aquests mots són diferents en les varies llengües.

Ara bé, no sols s'aprèn una llengua, sinó que la llengua s'usa en el llenguatge, que inclou pensament, per tant hi ha un entortolligament cultural a nivell de mediació.

La comunicació lingüística suposant l'ús de llengües, si un enunciat en una llengua equival a un enunciat en una altra, això implicaria, en el cas d'enunciats de quelcom representatiu, que la raó bàsica expressada en l'una equival a l'expressada en l'altra.

Però, si s'assumeix la raó entre instàncies naturals i els corresponents llenguatge del fenomènic, ara una equivalència pot

trobar-se – s'albira – no sols entre les raons bàsiques, sinó també entre llenguatge verbals.

En efecte la raó és integració, mentre l'ús de les llengües esdevé un afer cultural, els llenguatge verbals depenen d'una tradició particular, i llavors no sols fora a través de les raons bàsiques, sinó àdhuc per mitjà de la imaginació, de la suggerència, i de la circumstància individual o social, que s'aniria aprenent una intercanviabilitat entre llenguatges amb llengües diferents.

2. La racionalitat, gaudint com a subsol el fet de ser-hi, és integració: n'hi ha en els llenguatges verbals, i també entre el llenguatge i el fet perceptiu, entre afers representats, i entre els corresponents llenguatge del fenomènic.

La filosofia s'interessa per tots els tipus de racionalitat: la raó no acaba amb els llenguatges verbals, ni es renyeix amb el no verbal, i de fet s'allarga més enllà del llenguatge quan es contempla el món en silenci per després potser parlar-ne tot integrant.

Perquè hi ha raons que duen sols al fet que hi ha llenguatge, d'altres que comprometen afers no lingüístics, i encara aquelles que sols tenen cura del món.

III

EL LLENGUATGE GENÈRIC. UNA APROXIMACIÓ

Molts temes es troben associats sobretot al fet genèric com allò que es diu de molts.

1. Com plantejar els termes particulars i generals.

Possiblement l'estudi del llenguatge genèric a partir dels particulars tractats n'ha fet, del genèrics, una aproximació inadequada. O si es vol així: la consideració del llenguatge des de la percepció, per exemple, ha pogut desencaminar a l'hora d'avaluar-lo.

Perquè el llenguatge no se circumscriu en principi a ser usat sols per a expressar coses que han ocorregut, per a fer parar atenció a objectes i a individus, per a anomenar les coses, per a fer llistes de condiments, i d'altres, sinó que el llenguatge aconsegueix múltiples funcions: permet prosseguir una conversa, omplir de lletra els cants, fer poesia, cridar a qualsevol cosa, narrar contes, recitar una oració, explicar acudits, i moltes d'altres realitzacions, i aquí sempre, o gairebé, hi ha una llengua verbalitzada on no es té massa en compte que correspongui a quelcom dat perceptivament o àdhuc imaginàriament.

No es nega la seva eficàcia a l'hora d'anomenar o de descriure un afer present, ni que el nen hagi après què és una gallina, és a dir, a què anomenem «gallina» amb el tracte d'un d'aquests animals, o en una reproducció seva, sinó que el llenguatge fa un ús de la llengua que molt sovint és independent de la representació, és de cap a cap eficaç, el seu domini remet a un cos no dat. Es tracta d'una habilitat també cultural, quelcom adquirit que en principi no té cap relació amb un problema, potser mal plantejat, de les relacions entre particulars i generals.

Car la llengua no és ni particular ni general, sinó una habilitat adquirida que usem a conveniència, ja sigui que parli d'«aquesta

gallina» al nen que la té davant, que escrigui a propòsit de la gallina com a au en un llibre, o que en parli amb algú. El que he après és a usar el terme «gallina» amb una significació verbal, és quelcom guanyat al costat de molts d'altres mots que potser mai no tenen cap representació, pel simple motiu que dispo de la llengua en conjunt gràcies a una relació social, i al fet que ho he pogut fer, i que el sentit d'aquesta habilitat rau a ser prou útil tant en les converses com en el seguiment perceptiu, al costat de les moltes utilitats en prou contextos.

La traducció del meu llenguatge a d'altres permet, en els casos *ostensius*, de dir que una gallina és «eine Henne», però en conjunt hi explicito equivalències. Tradueixo pensaments en l'accepció de comparació d'habilitats i de transmissions culturals; més enllà de la llengua, allò que hi ha és quelcom que es gaudeix com una característica de l'activitat amb un contingut que deuria molt a un cos no dat, que àdhuc suggereix en molts de casos què he d'usar de la llengua i quin llenguatge duc endavant, n'és la font d'inspiració, malgrat la poc consistència en alguna accepció del pensament.

2. Particular i mediat.

El capteniment que m'aboca a les coses naturals palesa l'absorció en quelcom extern. Aquesta dedicació és la manera de conèixer els afers particulars naturals, i prou del que se'n sap, d'aquests, s'experimenta a aquest nivell.

Quan s'observa un cos natural el que es fa és entendre què hi ha i ocupar-se'n. I que hi hagi una percepció, una percepció que suggereix un mediat en l'accepció d'un pensament i d'un llenguatge, o aquest al marge d'una representació present, es deu a l'exercici de l'activitat. Així com el mediat es pot ajudar amb esbossos i contorns representatius, així la percepció natural pot anar deixant-se compartir amb quelcom mediat, de manera que arreu s'acompleix que no cal separar dràsticament allò observat i mediat. El primer inclouria en qualsevol cas el fet d'entendre'l, i el contingut d'un mediat no competiria amb allò observat (que de fet s'entén), i es troba als diferents nivells d'aquest saber.

Semblaria rellevant d'observar doncs que no es remet mai a una qualsevol experiència sensorial, i que s'entendria les coses que s'inspecciona. Ni caldria afirmar que es manlleua del coneixement perceptiu de quelcom un mediat que li és estrany. El coneixement perceptiu ja conté els trets per ser admirat per aquell que el considera, el mediat s'ofereix com un àmbit privilegiat del conjunt d'afers.

Se sap perfectament què es tracta, amb representació o sense, i no cal que hi hagi un pur mediat o una pura representació: allò perceptiu és entès, convida al mediat sense solució de continuïtat, i es pot pensar i parlar al marge del que s'hi troba present perceptivament. Enmig de tot això no hi ha programes apriorístics.

I com sigui que hauríem d'admetre que el fet d'entendre les coses particulars seria així mateix una resultant de domini aquí perceptiu, i que el llenguatge verbal duria a una significació adquirida, no semblaria una hipòtesi descabellada d'allargar per al pensament, en l'accepció d'allò de la qual cosa hom se'n serveix, no del que es pensarà (l'activitat és exercici) i del lliurament del mateix àmbit, la circumstància de ser quelcom proporcionat pel cos, en l'accepció de tot allò passiu, rebut, del seu contingut, que s'ofereix des d'una activitat que en disposa constantment.

Fora des del conjunt de l'activitat, i des de cada àmbit, que s'hi trobaria la circumstància d'un adquirent, que remetria al cos, mentre hi hauria el seu exercici actiu.

3. La contingut determinatiu del llenguatge genèric.

1. ¿Hauria d'estranyar que usi «gallina» quan vull assenyalar-ne una del galliner? Llavors la llengua em diu: agafa «aquesta» i expresso «aquesta gallina», precisament perquè m'aboco al perceptiu, o parlo d'«aquella gallina» quan en vull fer esment sense tenir-la davant.

No havent-hi solució de continuïtat entre el fet d'observar alguna cosa i meditar-la. És més: pressuposant qualsevol observació, mentre no hi ha mai mera immediatesa cega, sinó que hi entenc, i sovint i medito o àdhuc m'hi expresso, llavors ens adonem que no es tracta que l'ús de la llengua gaudeixi de nivells, sinó que hi ha una llengua, amb un sol nivell, que l'uso quan observo alguna cosa, quan ho parlo

sense atendre-la, o quan ho faig al marge d'aquesta cosa particular o d'aquella altra, atesa o que vaig atendre, mentre en la respectiva circumstància he d'usar les suggerències auxiliars de la llengua.

2. El coneixement natural es limita a parar atenció dels objectes i dels esdeveniments, i sense solució de continuïtat amb la mediació. La circumstància d'admetre un saber des de particulars s'avé amb la que no s'hi troba singular que no es procuri entendre, i que de fet se l'anomena pel nom genèric: en la percepció d'un individu, s'hi expressa que és un home i, en conjunt, es disposa d'una expressió per a tots els particulars (una oca, una caixa, una pomera) que segueix l'expressió corresponent genèrica (l'oca, la caixa, la pomera).

Hi ha doncs aquesta oca i l'oca: d'una banda és l'expressió de l'oca present en carn i ossos (o d'una oca imaginada), o d'un llenguatge verbal d'aquesta oca – d'una altra l'expressió de l'oca.

En efecte, i respecte del pensament i el llenguatge genèric, s'ha de decidir què es pensa i no sembla desencertat d'afegir que el seu contingut és quelcom determinat (la significació verbal), al marge ara de fer-ho sense una representació esbossada o amb aquesta.

El genèric no pot suposar que es pugui sobrepassar una individuació, per més vaga i imprecisa que sigui de descriure. No es tracta que el seu contingut sigui buit, sinó justament el que es pensa quan es pensa en l'oca.

El llenguatge de «l'oca de casa és bonica» tampoc no sobrepassa la seva concreció, i suggereix una continuïtat entre l'enunciat del fenomènic, aquell mateix com a particular, i el genèric («l'oca és una au»), de manera que, en aquesta accepció, no seria irregularitat de concloure que el genèric és un terme d'arribada, susceptible de més generalitzacions, aconseguit després d'un recorregut d'aprenentatges.

Ocorre que l'ús d'«oca» no suposa necessàriament cap representació i se sap ben bé què es pensa i es diu. En el cas de voler-ne un reforç es pot imaginar o àdhuc observar les oques; en tot això hi ha una integració, de manera que l'ús d'«oca» permet una explicació a través de cadascun dels particulars representats; o si es vol així: els particulars representats avalen l'ús d'«oca».

Certament no hi afegiria molt l'esment d'una associació: car l'associació sembla un exercici racional, d'una raó que suposa la coexistència externa de termes associats i, en aquesta accepció, un terme de l'associació integra l'altre.

Per tant el genèric s'ocupa de quelcom determinat i se l'explica a través de la consideració d'un qualsevol particular natural o imaginat. La raó del genèric es trobaria aquí en els individus percebuts.

3. L'enunciat «les oques són blanques» es diferencia del de «els homes són bípedes»; les oques no es confonen amb els homes. Els enunciats deuen contenir la seva específica determinació, se sap el que es fa quan es diu quelcom, i tot plegat remetria a l'experiència passada, als aprenentatges corresponents, en especial de l'ús de la llengua, de la disposició d'unes capacitats.

«Els homes són mortals», se sap; ocorre que hi ha aquí un contingut unitari, quelcom que es lliura, que no té cap composició autèntica des de les parts formades pels homes i pels mortals. No és possible de bastir el pensament expressat sense connivència (les parts no farien una unitat si aquesta no s'hi lliurés).

«Els canaris mengen escaiola». L'experiència del tracte amb canaris, el fet que m'ho han dit, van permetent la certesa d'allò que mengen i els convé, hi ha un pòsit experiencial i comunicatiu capaç d'expressar-se, etc.

4. L'universal

¿Cal assumir que el saber és finit, circumscrit, limitat?

Sí, qualsevol altra resposta sembla insensata. Termes com 'universal', 'general', 'tots', etc., no pretenen que el seu ús superi la contenció del que s'hi pot copsar.

Certament «tots els homes» són tots sense excepció. Però l'eficàcia d'un llenguatge del tipus «tots els homes somriuen» es fa patent quan s'ha comprovat que no «tots els cignes són blancs».

En expressar «tots els cignes», o «tots», s'és capaç de pensar precisament tots, i que el contingut de tots no és el d'alguns¹¹.

Pel cap baix sembla millor d'admetre tal qual l'abast d'un «tots», mentre es tindria present que els usos d'aquests mots remetent sempre a una determinació específica per a cada cas, que és precisament el que es copsa quan se'ls usa.

¹¹ Com direm més avall l'enunciat «tots els cignes són blancs» es basava en el coneixement d'alguns cignes, i per tant era aquest coneixement el que l'avalava. La circumstància del descobriment de cignes negres a Austràlia palesava la insuficiència d'aquella mostra i saber, i per tant que no es podria usar 'tots', sinó 'alguns', ús l'abast del qual equivaldria mes o menys a admetre un saber, que s'expressa en genèric, sense problemes, i un altre de previngut.

IV

EL LLENGUATGE GENÈRIC. LA INDUCCIÓ.

1. El llenguatge genèric és de quelcom determinat. En principi una expressió del tipus «els homes són mortals» hauria d'avaluar-se com l'expressió «la paret és blanca» quan no s'hi és davant.

S'ha anat suggerint que no hi ha solució de continuïtat radical entre el particular percebut i el mediat. Alhora hi ha el percebut particular, el corresponent enunciat fenomènic («en Joan és mortal»), i també l'expressat («en Joan és mortal») al marge del percebut, al costat de l'enunciat genèric («els homes són mortals»).

Uns tals enunciats genèrics es deurién a les suggerències fetes per un cos no dat, des de motivacions del parlant: «tots som mortals», ho podríem expressar en un enterrament. «Els homes són mortals» (i d'altres enunciats d'aquest caire) s'expressaria sovint per una motivació del filòsof. És que el llenguatge que hi ha dependria de les motivacions particulars, perceptives, socials, àdhuc intel·lectuals.

En un tal context s'accentua la deducció quan es parteix més aviat del genèric i es corre el camí del genèric al particular, i la inducció quan més aviat es traspassa del particular al genèric. Tanmateix la deducció i la inducció poden esdevenir de vegades tractaments que compliquen innecessàriament la consideració.

Sigui com sigui un genèric és un llenguatge irresoluble i, en el cas que calgui, l'avalua el particular.

2. Una qüestió es troba a copsar el llenguatge genèric com a quelcom eficaç en les nostres circumstàncies individuals i socials, amb motivacions, *i una altra el problema teòric de les relacions entre els enunciats particulars i els genèrics*, que s'escapoleix de la primera qüestió, per a la qual la inducció sobrevé com una afer sobreposat. Centrem-nos ara en una tal inducció.

«Els cignes són blancs»: s'hi expressa quelcom totalment eficaç, i de fet està d'acord amb els cignes que es contemplen i els

corresponents enunciats. A Austràlia es van trobar cignes negres, i llavors no es podia afirmar sense equivocar-se que els cignes són blancs. Ara són blancs o negres.

«El Sol d'estiu causa cremades a la pell». A banda de la relació de causa i d'efecte, es vol esmentar quelcom avalat per cadascuna de les vegades que s'ha vist cremar-se algú (o un mateix), a més que es pot saber simplement per transmissió. Aquella expressió preveu fets que permetin els corresponents enunciats.

Arreu se cerca allò que es pot defensar, no perquè es pugui pensar quelcom més enllà del que es pot, sinó perquè s'ajusti al que ocorre en l'experiència natural i, és clar, es rebla des de cada cas particular.

La inducció passa dels enunciats particulars al genèric en l'accepció que passa d'aquests enunciats particulars a una expressió genèrica, que cospa quelcom irresoluble. No s'hi val a insistir en la virtut d'aquest últim, quan més aviat l'afer rau en la descripció que s'ha fet d'una experiència particular, i cada nou enunciat particular no persegueix validar quelcom que es troba més enllà del genèric, sinó recercar si de fet la caracterització que es fa d'una experiència natural, per exemple, és la correcta. Una qualsevol regla de la inducció cerca precisament la circumscripció encertada de quelcom quan no es coneix ben bé, valgui el cas, quina pot ser la causa.

No sembla estrany que en molts de casos no se sobrepassi la hipòtesi o la conjectura, o que s'admeti provisionalment un origen, afers tots que no tenen sols a veure amb la inducció tal qual, sinó més aviat amb les dificultats de seguir una procés.

La presumpció que el demà serà com l'avui no prové de res més que de l'encert en la descripció encertada dels fenòmens naturals. «Avui ha sortit el Sol com cada dia»: la certesa en l'expressió no prové del fet que, des d'un particular (i un cada dia), es passi a quelcom més enllà llur, sinó de com es manifesta el mateix fenomen natural, que es palesa així, i qualsevol previsió pren suport precisament en això.

¿És impossible que el Sol demà no surti més? Tot depèn, és clar. Nosaltres no tenim motius per a no assumir que l'observació i l'estudi del Sol enforteix les nostres expressions genèriques, per tant hi ha la

convicció que el Sol continuarà sortint. Ara bé: la realitat natural pot trobar-se amenaçada per afers desconeguts, i allò que és segur rau que el que s'esdevindrà encara no hi és, i els nostres sabers són dels afers presents i dels que heretem del passat.

3. Es tracta de capgirar les presumpcions a l'hora de parlar de la inducció. El problema no rau a entomar com conec, sinó a obrir els ulls per a perseguir no com conec, sinó què ocorre o com d'encertat és això. Trobar-se abocat als afers, i no assumir-los com cal, no fa poder-se'n deslliurar: provoca més aviat que un mateix s'encabori en afers imaginaris o en assumpcions desencaminadores que fan ser-hi, però que duen a una quotidianitat entretinguda.

L'afer de la inducció es resol doncs en el del coneixement (què conec davant d'un com conec): el genèric deixa de tenir importància per a centrar-nos en la descripció del saber natural¹², en una aproximació quantitativa quan sigui el cas, en l'observació i l'experimentació. El millor coneixement és aquí el més encertat, el que sembla ajustat. Els esdeveniments naturals són allí per a ser seguits. El repte es troba a fer-ne ciència, a tenir en compte les seqüències dels fenòmens naturals o les característiques dels seus objectes. Si no hi hagués processos repetitius, cicles, causes i efectes, el descobriment de nous fenòmens sempre en unes circumstàncies paral·leles, constància en les respostes de tot tipus, perseverança en la resultant dels xocs entre cossos, i uns llargs etcèteres, fora impossible de dir-ne res de profit. Es vol conèixer i, precisament perquè algú s'hi posa, és capaç d'expressar regularitat, constància, repetició, àdhuc quantificar resultats, i deixant ara una qualsevol reflexió adequada a propòsit de la ciència. En d'altres paraules: el coneixement natural és una resultant.

És clar que les consideracions a l'entorn de la inducció són les del llenguatge genèric a tenir en compte des dels llenguatges particulars. Mentre la certesa del coneixement prové dels afers a estudiar, tal i com és possible dur-ho a terme.

¹² L'esment del genèric, o de l'enunciat corresponent, es fa, quan s'explicita l'afer, atenent-lo per contrast amb el particular (hi ha aquesta raó), el coneixement, però, no ho suposa, sinó que té cura del que es diu.

4. Quan repasso les oques que tinc, i dic que les oques són blanques, aquí hi ha un raonament, inductiu perquè arribo a la resultant genèrica. Hi ha raó perquè integro el que observava en el que dic, i hi ha raó així mateix des de cada oca quan l'atenc, després recaic en el genèric, etc.

Tanmateix també hi hauria una raó quan es passa de l'«aquesta oca és blanca», dit verbalment a «les oques són blanques».

Hi deu haver inferència quan es passa del particular al genèric (inductiva) o del genèric al particular (deductiva), sense que s'hi comprometi res més. N'hi hauria doncs quan fos els cas, altrament sols es pensaria en genèric. Per tant hi ha raonament inductiu en haver-hi l'eventualitat.

Per exemple perquè es vol conèixer quelcom natural. De fet en prou ocasions l'estudi d'un sols exemplar bastaria per a descriure-ho en genèric (un segon cas ho confirmaria), i no es tractaria de forçar què passarà demà, sinó de saber què hi ha avui¹³.

5. Observem que s'hi troba diferents vessants d'aproximació a l'ús de termes genèrics.

Un primer vessat rau en l'ús quotidià, on el genèric més aviat es deu a la situació individual i social, i a les respectives motivacions.

¹³ La inducció matemàtica imita la inducció natural. Aquella palesa i exemplaritza el domini numèric en els seus diferents nivells, plasma el que s'aprèn vàlid per als nombres, i ho fa valer en allò que se sol considerar una demostració, que al cap i a la fi no fa res més que lliurar una expressió nova adient al que ja se sap. Cal doncs la connivència del qui ja té per la mà la pràctica d'una activitat feta amb cura i com cal, amb lletres o amb nombres del tipus que sigui, i que desplega el seu saber al llarg d'una seqüència numèrica i també seguint ordres demostratius. En la inducció matemàtica es demostra allò que ja s'ha après, tanmateix es fa a un altre nivell, per això hi ha quelcom nou formal, no perquè es conegui més sinó perquè es formula segons un altre ordre de llenguatge.

Un segon fora el que en fa la ciència, i en conjunt el coneixement, paral·lel al primer vessant, i que pren com a motivació els processos naturals (a més dels altres, si és el cas).

Un tercer vessant estaria a posar en relació inductiva enunciats particulars i enunciats genèrics, que de vegades encreua problemes de llenguatge verbal (els genèrics ho són) amb els de coneixement, quan els usos dels temes genèrics, com els dels particulars, depenen de motivacions individuals i socials.

V

EL LLENGUATGE GENÈRIC. LA DEDUCCIÓ.

Els estudiosos han parlat d'inferències de moltes menes: algunes deductives en l'accepció que hi ha alguna premissa genèrica que permet el pas cap a d'altres expressions genèriques o particulars. Repassem una mica alguns exemples. Tot plegat reflectint una colla de problemes teòrics més enllà de l'ús de termes genèrics i particulars quotidians.

1. De bell nou entre el genèric i el particular.

1. Hi ha una explicació de «els homes són mortals» en la circumstància que en Josep ha mort, l'Enric ha mort, i així successivament.

Tanmateix cal tenir present que «els homes són mortals» (o «l'home és mortal») no contempla res que no sigui quelcom determinat, i permet enllaçar amb el coneixement natural. Dalt s'ha parlat de la inducció: es vol saber com es comporta un cos natural, i s'observa, si convé, uns quants casos. No hi ha aquí una qüestió d'abast, en l'accepció de si serà vàlid per a encara un altre cos o no. Es pretén escorcollar la captinença d'un cos natural, i d'un altre, per a constatar què ocorre. Certament això no suposa cap necessitat per al que s'esdevindrà, sinó la confiança que la natura no canviarà els seus processos, i les lleis que segueixen, d'avui per demà.

¿Morirà doncs algú que està viu? Si res no canvia, sí. No pas perquè s'hi infereixi quelcom des del genèric pel fet que sigui genèric, sinó que s'infereix, si es vol, pel fet que és un coneixement natural¹⁴.

O dit així: la circumstància que des de «els homes són mortals» es passi a «en Roger (que és viu) és mortal» no és una qüestió de

¹⁴ S'entoma el genèric com a genèric per ser llenguatge. Com a coneixement natural per conèixer que els homes són mortals.

l'abast del genèric (que al cap i a la fi és un contingut irresoluble), sinó la conveniència de trobar-se d'acord amb un coneixement natural.

2. Per tant l'afer resulta d'un coneixement natural. No es tracta d'inferir que en Roger és mortal des de nocions genèriques: no es dedueix així, sinó que se sap, i si es vol s'infereix, perquè es coneix el corresponent procés natural.

¿Hi ha o no hi ha una raó? Sí, quan les expressions genèriques palesen que contenen pensaments avalats per l'observació natural, o quan se les manté en uns termes paral·lels («si els homes són mortals»).

Admetent que la mort d'en Josep ha avalat «l'home és mortal», la raó també duu de «l'home és mortal» a «en Josep ho ha estat»: hi hauria també així una deducció o inferència. No perquè «en Josep és mort» s'hi trobi inclòs tal qual, en «l'home és mortal», sinó pel fet que es manté que «l'home és mortal» per a allò particular («en Josep és mort») – la raó és integració.

Passem ara a «en Roger (que és viu) és mortal»: és mortal perquè «l'home és mortal», hi ha un saber del que ocorre en la natura, i és l'únic saber de què es disposa. Certament s'hi troba també una inferència o deducció en l'accepció que es passa de «l'home és mortal» a «en Roger (que és viu) és mortal», i que la raó pugui anar indiferentment de l'un saber a l'altre – la raó és integració.

L'única inferència que hi ha és doncs la que considera allò que es coneix, i hi ha raó en la inferència, i també des del particular al genèric.

El llenguatge genèric sempre és un afer clos i, quan cal avalar-lo, es fa.

Hi ha una doble direcció que és el que permet de mantenir una raó: l'expressió genèrica s'enllaça des de l'expressió menys genèrica o particular; i aquella expressió genèrica mena a aquesta altra.

Però nosaltres no inferim perquè sigui quelcom genèric, sinó perquè hi ha coneixement, i això és vàlid tant en la direcció inductiva com en la deductiva. O si es vol: inferim des del genèric en l'accepció que expressa un coneixement.

3. La inferència deductiva i la inferència inductiva farien el mateix recorregut seguint camins inversos, i la deductiva podria recaure en casos nous. Les condicions que s'hi afegís remetrien més aviat a convencions que a l'estudi de les raons considerades.

D'altra banda l'anotació formal no fa més que servir a l'expressió, i sols s'assumeix pel guany dels casos, altrament fora impossible de seguir-la (no tindria sentit que «A fos B»). Tanmateix això vol dir que una expressió del tipus «A és B» és vàlida com a llenguatge, però se l'explica perquè hi ha expressions del tipus «els eivissencs són homes».

2. El sil·logisme.

1. Els modes vàlids de sil·logisme *s'haurien d'interpretar a partir del coneixement.*

El coneixement té cura del que es diu, i no s'interessa molt en la distinció entre genèric i particular. Des d'aquell punt de vista sembla banal de dir «en Pere és mortal» a partir de conèixer que els homes són mortals.

Sext Empíric (*Ebossos pirrònics* II,193ss) se'n burla dels peripatètics: «els homes són mortals » ho saben des dels particulars, i volen demostrar aquests des d'aquella proposició. Hi ha un cercle viciós.

Certament és així. És el que s'anomena «inferència», àdhuc «demostració», si es vol. Però no es pot pretendre substituir el coneixement per alguna altra cosa, i les exposicions inferencials o demostratives són sols maneres de desplegar-ho.

L'argument de Sext Empíric suposa de fet pensar el sil·logisme sols en termes de genèrics i particulars, i no també de coneixement. *Quan es té en compte el coneixement no hi ha cercle viciós, sinó que se l'aplica a quelcom o a algú.* I no se li pot aplicar si abans no s'ha obtingut, però això palesa sols la mútua dependència entre genèrics i particulars.

El sil·logisme sols distribueix un (o més) coneixement(s) en tres enunciat. Ho anomenem una inferència o demostració, magrat que

potser convindria més reservar el mot «demostració» per a les proves en matemàtiques¹⁵.

D'altra banda el fet d'haver-hi tres enunciats estableix raons entre enunciat i enunciat com hi serien entre dos llenguatges verbals qualssevol, amb el ben entès que aquells primers pensen i repensen un àmbit implicat.

2. Les premisses són amb enunciats afirmatius o negatius, si les dues premisses són afirmatives es tracta d'una raó entre enunciats, i quan una d'aquestes és negativa cal pensar a més a més en l'abast de la negació.

«Els eivissencs són mortals perquè els homes són mortals, i els eivissencs són homes»: el coneixement natural diu que els homes són mortals, i una manera d'anomenar un grup d'homes és el de fer-ho com a eivissencs, hi ha *una raó* entre enunciats.

Si es coneix que l'home és mortal, es pot deduir que, segons aquest coneixement, qualsevol home és moridor.

«Els eivissencs són mortals» es dedueix doncs de «l'home és mortal». No tinc motius per a estimar que els fets naturals seran diferents, malgrat que, ja ho hem dit, no es domina el que s'esdevindrà. L'únic que es fa és una previsió: aquesta possibilitat és una deducció en l'accepció de dur un genèric a un altre genèric d'un nivell inferior.

Es tracta d'una raó deductiva entre enunciats: allò que ha servit per al coneixement genèric val, en una direcció oposada, per al genèric més circumscrit.

Aquest sil·logisme és un exercici racional pel fet que ordena uns enunciats que sols pot establir-se com a racional per la deducció que suposa des del genèric al genèric més circumscrit.

3. La raó és integració, i per tant manté, sense confondre-ho, el que integra. Així i tot les dues premisses repeteixen la noció d'«home», de fet la segona, «els eivissencs són homes», lliura sols un nom propi per als homes, i ens adonem que la conclusió els aplica el

¹⁵ Per a la demostració en geometria, cf. *Introducció a la geometria euclidiana* QF36.

que diu la primera premissa: però *no hi ha necessitat lògica* o, si es vol, aquesta necessitat es manté en la mesura que hi roman el coneixement, quan no és impossible que algun home sigui immortal. Tot i això es parla de *la deducció* des del genèric a un genèric més circumscrit.

4. «Cap sicilià no és de les Pitiüses, tots els eivissencs són de les Pitiüses, per tant cap eivissenc no és sicilià».

No cal remetre el primer enunciat a un particular («en Pietro, el sicilià, no és de les Pitiüses»), per a palesar-hi el desacord: hi ha el suficient coneixement geogràfic per a no confondre Sicília i les Pitiüses, per tant per a no confondre els habitants respectius, i es coneix que Eivissa en forma part, de les Pitiüses.

Es tracta d'una raó deductiva, que es pot avaluar a partir d'una de negativa, i que arriba, si es vol, a una altra de negativa.

Quan se la considera bé, es palesa com el pas del que duu d'un nivell genèric a un d'inferior.

Un enunciat que remet a una exclusió, i una admissió genèrica, que duen a la conclusió, que al cap i a la fi s'infereix de la primera premissa.

Aquí també la «necessitat lògica» depèn del coneixement, mentre un enunciat genèric negatiu sembla més discernidor per l'exclusió, quan de fet tot genèric participa de ser una significació irresoluble. Estrictament parlant «cap sicilià no és de les Pitiüses» no conté «en Pietro no és de la Pitiüses».

En conjunt és fàcil anar resseguint per als diferents modes a través dels enunciats afirmatius i negatius que es tracta d'afers sabuts i d'una circumscripció seva.

5. El sil·logisme palesaria el domini racional quan es descabdellés fent ús de les llengües naturals: que resolgués que els eivissencs són mortals a partir del fet que ho són els homes, palesaria que sé de què parlo. Des d'aquest punt de vista el *sil·logisme és abans de tot un desplegament expressiu d'acord amb unes passes que es fixen en el genèric, i que manifesten el nostre coneixement.*

I la conversió d'expressions genèriques cap a les expressions amb un ús formal (tot M és P, tot S és M, llavors tot S és P) esdevé una resultant, que és acceptada perquè s'ha après, àdhuc perquè no ha estat sempre així, o hi pot no estar. Fet i fet les expressions sense ús formal en poden donar suport.

És important d'assenyalar que la correcció del sil·logisme depèn del que s'hi expressa genèricament i particularment: és una raó deductiva pels enunciats que desplega, i per res més. Enunciats que després permeten el seu estudi, i classificació en formes i modes.

6. Si més no els diagrames de Venn tradueixen, en quelcom extensiu, la deducció del sil·logisme des de genèrics; reinterpreten aquests genèrics en quelcom extensiu, seguint algunes convencions, de manera que s'aconsegueix a través de la percepció dels gràfics un seguiment racional. Certament traeixen el sil·logisme tradicional en la mesura que substitueixen les proposicions per afers amb significació de classes. D'altra banda suposen conclusions que són parts perfectes de les premisses.

3. Coneixement natural i inferència segons John Stuart Mill.

Quan es manté genèrics provisionalment com a vertaders, llavors els exemples individuals¹⁶ confirmen els supòsits. Fet i fet no hi ha segurament cap expressió genèrica que surti incòmode davant la possibilitat d'alguna altra que la comprometi i, si mes no aquelles més fermes, no ho serien pas per algun principi extraordinari, sinó per la certesa que semblen difícils de no admetre en els afers singulars, és a dir, per privilegis de la mateixa informació que lliuren.

¹⁶ Es pot expressar un cas individual hi sigui davant l'objecte, se l'imagini o merament se'n parli. Per tant se l'observi, se l'imagini o se'n parli, arreu és individu. D'aquí que no calgui una distinció detallada dels casos.

Els casos individuals poden adjectivar-se també de particulars, amb el ben entès que de vegades, en lògica tradicional, alguns particulars no són casos individuals («alguns homes»).

En aquest sentit val la pena de recordar, per exemple, la posició de John Stuart Mill sobre les inferències.

Sobre això Mill diu¹⁷: l'assertió que en Roger és mortal es deriva aquí del fet que he vist morir en Pere o en Pau, o que m'ho han dit. La força de la inferència, fa l'autor, sempre és de particular a particular, i no pot estimar-se que prové d'una assertió del tipus «tots els homes són mortals» més que en l'accepció que en fa un resum còmode, dels casos particulars, que és una inferència de casos individuals.

Perquè, continua, la generalització no és sols donar nom, sinó també un procés d'inferència des dels casos individuals; en cloure-la fem valer la veritat d'aquells casos per a d'altres de similars, passats, present i futurs. La inferència s'ha acabat quan diem que tots els homes són mortals.

És important de remarcar que, per a Mill, la veritat que conté qualsevol resultant general no pot superar la dels individus que l'han permès: per això cal no insistir que la inferència que en Roger és mortal s'hagi de derivar de la generalització, i no dels individus que en garanteixen la veritat.

Creu que no s'ha de dir que inferim el cas singular de la fórmula general, perquè aquesta deriva dels casos dels individus particulars, s'infereix d'aquests, i no direm que la força per la qual s'afirma que en Roger és mortal s'infereixi del que és la resultant d'una inferència de particulars. «L'error és de referir-se algú a les seves notes escrites com a origen del seu coneixement». Els apunts – els generals – serveixen per a resoldre una qüestió específica, però no per a resoldre com es coneix això.

La posició de Mill seria més aviat que nosaltres aprenem dels casos, i que n'inferim, per exemple, que en Roger és mortal. Quelcom assimilable al fet d'haver adquirit alguna habilitat pràctica sense ser capaços de generalitzar la manera de fer-ho.

Normalment raonem de particular a particular sense passar per una generalització, i a més a més la vida és plena d'aprenentatges d'activitats, de coses a evitar, d'ordres a donar, etc., que mai no han hagut de menester d'altres sabers generals, o d'altres instruccions teòriques. Mill creu que les demostracions matemàtiques confirmem que sols es raona des dels particulars.

D'altres precisions de l'autor fan així: la conclusió d'un sil·logisme no és una inferència feta *des de* la fórmula d'una generalització, sinó *d'acord*

¹⁷ Cf. *A system of logic ratiocinative and inductive*, Collected works of John Stuart Mill (vol.VII i VIII), University of Toronto Press, 1973-1974, pàgs.186-192.

amb aquesta fórmula¹⁸: la proposició «tots els homes són mortals» ens diu que l'atribut connotat pel terme «home» té la marca de la mortalitat. Però que en Roger és mortal no s'infereix del memoràndum.

El procés inductiu va des d'uns quants casos a l'expressió general. Una segona part l'aplica, aquesta expressió general, al cas desconegut: és el procés d'interpretació, que es resol sil·logísticament. El que hi ha entre l'ús de la fórmula general i el fet que en Roger és mortal és doncs un procés d'hermenèutica (d'interpretació), i no d'inferència. I les regles d'aquesta interpretació són les regles dels sil·logisme.

Llavors cada cas ha de ser veritat, si es pot mantenir el raonament. Tota investigació (tot raonar), i el pensament de cada dia, mantenen aquestes dues parts: la de la inducció, i la de l'aplicació a casos nous.

Mill admet que l'ús de fórmules generals no són necessàries per a les inferències, però són molt útils i convenients per a progressar en l'ordre del nostre coneixement.

Fins i tot prenent la perspectiva de Mill caldria abandonar algun escrúpol seu: per exemple, tant es podria dir que l'afirmació que en Roger és mortal s'infereix de la mort d'en Joan, d'en Tomàs, etc., com que s'infereix del fet que tots els homes són mortals, quan la força de veritat d'això darrer s'infereix de la mort d'en Joan, d'en Pere, etc.

Uns breus comentaris als punts d'aquest àgil autor: primerament que Mill defensà que una expressió amb un ús de termes generals resta avalada pels casos sabuts,

Alhora hauria tingut prou present el que nosaltres podem esmentar com a inferència deductiva (el pas del genèric als casos), mentre tindria al cap els problemes de la inferència inductiva, amb la qüestió de poder aplicar quelcom après a un nou cas.

La qüestió a resoldre era la inferència des d'uns quants a un de nou (quan de fet més aviat se sap per coneixement natural que l'home és mortal).

L'un afer (l'inductiu) i l'altre (el coneixement natural) són dos aspectes del mateix fenomen. Tanmateix és inductiu perquè es parteix de casos individuals, i hi ha coneixement per allò que s'hi copsa. S'ha induït que «l'home és mortal» i així mateix «l'home és mortal» és coneixement.

En efecte l'estudi natural permet expressar, a partir dels casos individuals que es coneix, que «l'home és mortal»: això crea una inferència per a en Roger de morir el dia de demà i d'avaluar-lo com a possibilitat; si es

¹⁸ Cf. totes a ídem, pàg.193-199.

vol així: la força prové del coneixement, i del procés inductiu en el sentit que té com a resultant el fet de conèixer.

VI

L'ABAST DE LA PREDICACIÓ

Dalt s'afirmava que la composició d'un enunciat des de les seves parts duu a expressar que s'ignora com això ha estat possible. Ara ho perllonguem mostrant que la predicació gaudeix d'un tarannà que no és ben bé el de l'enunciat.

1. Anàlisi sintàctica i llenguatge.

1. Es pot usar lletres per a expressar quelcom, i explicar-ho a través d'altres expressions genèriques del llenguatge natural. $\varphi(x)$ ho faria per mitjà d'expressions del tipus «ésser home» o «els homes»; semblantment $\varphi(a)$ per mitjà d'expressions com «en Lluís és un home», «en Carles és un home», etc.

En conseqüència l'estudi de $\varphi(x)$ hauria de ser, per exemple, del tall de l'estudi d'«ésser home»; i el de $\varphi(a)$ del tall de l'estudi de l'expressió en el corresponent llenguatge: per exemple, «en Pere és un home».

Certament «ésser home» [$\varphi(x)$] pot dir-se a partir d'exemples del tipus «en Pere és un home» [$\varphi(a)$]. Però un mateix no pretén elucidar-se com és possible que confeccioni una expressió unitària, perquè no es troba a la seva mà de fer-ho¹⁹: en aquesta direcció $\varphi(x)$ treballaria ben bé com una expressió genèrica («ésser home», etc.); en el cas dels particulars $\varphi(a)$ treballaria com una qualsevol altra expressió particular («en Pere és un home»).

2. El problema brolla quan s'entrecreu els dos fets, el de la relació entre genèric i particular, i el de la composició dels respectius enunciats, i s'estima que $\varphi(a)$ es pot compondre, com expressió particular, a partir

¹⁹ Dalt ja diguérem que una expressió permetia, sí, expressar quelcom més simple *emparentat* amb el que s'hi expressava; però que això no equival a cap confecció.

de $\varphi(x)$ aplicat a un individu. I llavors fàcilment s'extreu que es trobaran sota el concepte $[\varphi(x)]$ tots aquests individus que ho són $[\varphi(a), \text{etc.}]$.

Ocorre que no hi pot haver, parlant pròpiament, una predicació $[\varphi(x)]$ del que és un individu: $\varphi(a)$ és quelcom que no es pot comprendre de cap manera.

Perquè una cosa és $\varphi(a)$ o «en Pere és un home», i una altra és «ésser home» $[\varphi(x)]$: els primers són particulars, i el segon un genèric, que no pot comprendre l'enunciat particular.

Com ho podria fer? ¿Que no es veu que hi ha una petició de principi? Com és possible que algú arribi a pensar que ell és capaç d'unificar un(s) individu(s) i un genèric?

A «en Pere és un home» s'hi troba quelcom unificat de cap a cap i que no té massa a fer com a element d'una composició de res.

Tot plegat implicaria una proposta d'una predicació que no s'esdevindria a cap altre nivell que el sintàctic, molt vàlid quan es fa estudis gramaticals, que no tenen necessitat d'atendre d'altres consideracions que els són alienes. La proposta tal qual desconexaria les circumstàncies genuïnes de l'expressió, i es fonamentaria en una confusió entre les expressions i els afers sintàctics.

La utilitat doncs de l'ús de ' $\varphi(x)$ ' i de ' $\varphi(a)$ ' sembla la d'establir unes expressions més, al costat de totes les altres²⁰.

2. L'exemple de Frege.

No es pot intercanviar una expressió i la seva anàlisi sintàctica quan es treballa en la nostra disciplina.

²⁰ Recordem que els enunciats genèrics o els particulars es troben en les activitats quotidianes a tall d'uns recursos apresos – s'ha adquirit el domini d'una llengua –, que es porten a col·lació, a patir del que un cos no dat ofereix, des d'unes motivacions individuals o socials. Per dir-ho així, el llenguatge genèric o particulars són en principi verbalismes eficaços en les circumstàncies donades.

Llavors semblaria que els estudiosos dels llenguatges genèrics i particulars hagin tendit a deixar de banda com s'ha adquirit el llenguatge i el seu sentit, i hagin així aprofundit en una anàlisi voluntarista, però més aviat desorientadora.

O si es vol: l'estudi de la gramàtica no serveix massa per a cap finalitat heurística de la nostra disciplina. Malgrat això, sembla que una certa lògica, que arrenca sobretot de Frege, i que també es troba alguna vegada en la filosofia analítica, s'ha pensat que no era ben bé així.

L'obra de Frege seria si més no un convit a treballar des de funcions, conceptes, etc., que es contraposen als arguments, als objectes que cauen sota els conceptes, etc. És obvi que aquest gran autor no es proposava de cap manera de reduir-se a una anàlisi gramatical, i rebutjava del tot d'assumir que la seva lògica tingués en compte sols signes, formes, quan bàsicament atenia la significació i el sentit de les expressions.

Prenguem un conegut text de la *Begriffsschrift*: «Pensem en la circumstància d'expressar en el nostre llenguatge formal que l'hidrogen és més lleuger que el diòxid de carboni: llavors podem col·locar el signe per a l'oxigen o el signe per al nitrogen en el lloc del signe per a l'hidrogen. Amb això es modifica el sentit de tal manera que "l'oxigen" o "el nitrogen" entren en la referència en la qual estava abans "l'hidrogen". Mentre que hom pensa mutable una expressió tal i com ho hem fet, aquesta mateixa es divideix en un component que roman, que representa la totalitat de referències, i en el signe que es pensa reemplaçable per un altre signe i que significa l'objecte que es troba en aquelles referències. Anomeno funció el primer component, el seu argument el segon... Quan en una expressió, el contingut de la qual no cal que sigui judicable, un signe simple o complex ocorre en un o més llocs, i el pensem reemplaçable en tots o en alguns d'aquests llocs per una altra cosa, però arreu per una mateixa cosa, llavors anomenem funció la part de l'expressió que es mostra aquí immutable, el seu argument la reemplaçable» ²¹.

²¹*Begriffsschrift* §9; cf. també *Funktion und Begriff, a Funktion, Begriff, Bedeutung. Fünf logische Studien*, Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen, 1962 (6^a 1986^a), pàgs.18-21. Remetem en general a aquest treball per a tot l'apartat de la funció. A les *Grundgesetze der Arithmetik* (I, §§1-6), com en l'article esmentat, parteix de la funció matemàtica per a arribar a la conclusió que l'ús del mot «funció» en matemàtiques és sols un ús restringit: la seva pròpia concepció en faria un ús més originari.

O aquest altre text: «Hom anomena x l'argument de la funció i reconeix en

$$»2 \cdot 1 + 1«$$

$$»2 \cdot 4 + 4«$$

$$»2 \cdot 5 + 5«$$

la mateixa funció, sols que amb arguments diferents, o sigui 1, 4 i 5. Cal adonar-se doncs que l'essència pròpia de la funció rau en allò que és comú d'aquelles expressions; és a dir, per tant, en allò que en

$$»2 \cdot x + x«$$

es troba fora de la « x », i que nosaltres podríem escriure de la següent manera

$$»2 \cdot () + ()«.$$

És important d'assenyalar que l'argument no pertany a la funció, sinó que conjuntament amb la funció constitueix un tot complet; perquè la funció per si sola s'anomena incompleta, que té necessitat de completesa, o insatisfeta»²², i fa observar que fàcil és veure en la forma de l'expressió l'essència de la funció.

Sembla obvi doncs que Frege, que creu que la funció lògica té alguna mena de prioritat respecte de la funció matemàtica, està constantment discutint parts invariables i parts variables (funcions, arguments, conceptes, objectes, valors, etc.), amb l'afegit que el seu ideari estrebava també a lliurar-hi una escriptura lògica.

Fàcilment s'és arrossegat a obviar la circumstància que la funció matemàtica és una resultant, i que l'expressió amb un ús dels llenguatges naturals no pot intercanviar-se sense més amb estudis sintàctics. Basti ara aquesta nota.

3. La classe i la intensió.

Frege, després els *Principia Mathematica*, i moltes d'altres, *diferencien entre la classe* (l'extensió, el decurs de valor, etc.), i la

²²*Funktion und Begriff*, pàgs.21-22.

funció (la intensió, el concepte, etc.), i admeteren, sobretot el primer, que és la funció que delimita la classe,

Hi ha prou matisos en l'obra dels uns i dels altres quan circumscriuen aquestes nocions bàsiques. Parteixen de la diferenciació entre els individus que tenen una característica, i aquesta característica que es predica a un individu (que seria l'aspecte intensiu, conceptual, etc.).

Certament hi ha una diferència. Es pressuposa tant que s'és capaç de circumscriure un conjunt, un agregat, una classe, etc., com el fet que s'hi expressa quelcom delimitador²³.

1. De primer tinguem present que s'acostuma a distingir entre intensió i extensió: hi hauria genèrics que no serien de classe («jugador de l'equip») i hi hauria genèrics de classe («els dotze jugadors de l'equip»).

La classe pressuposaria una específica raonabilitat, aquella per la qual es pot resseguir individu rere individu, encara que no ho fes de fet. Aquest és un jugador de l'equip, aquell altre és un jugador de l'equip, i així anar fent. La classe pressuposa aquesta específica raonabilitat.

El genèric que no fos de classe no ho suposaria: «jugador de l'equip» no inclouria que se n'hagués anat disposant.

Es pot parlar doncs d'un aspecte intensiu en aquest darrer cas, i d'un extensiu en el cas de la classe, amb el ben entès que de fet tots serien expressions mediate, però que la classe pressuposaria un recorregut.

2. Passem ara a d'altres consideracions: *per a establir la classe dels jugadors d'un equip* he de poder reconèixer-los un a un com a jugadors

²³ Malgrat no diferenciar un fet i l'altre sembla rellevant el que Peano, en parlar del símbol «Cls, que significa classe», afegeix: «[el símbol] té el valor del mot “ὄγκος” d'Aristòtil, “terminus” dels escolàstics; i correspon també a “idea general”, “nom comú”,... del llenguatge ordinari, i a les expressions “conjunt, Menge”, dels matemàtics», *Formules de logique mathématique* (1900) a *Opere scelte* vol.II, pàgs.313.

de l'equip, i *també* podria parlar d'un genèric «jugador de l'equip». Equivaldria si fa no fa a la diferència entre la classe i la funció.

Però que el genèric faci concloure la classe interpretaria «jugador de l'equip» com a integrant d'«en Pere és un jugador de l'equip», i això sols podria comprendre's pel fet que s'estaria estimant que *es predica quelcom d'un individu*; és a dir, perquè s'estaria considerant una sintaxi.

S'expressaria, sí, genèrics: «jugador de l'equip», «gallina de l'eixida», etc., àdhuc «home», «home morè» i d'altres. Cadascun d'aquests genèrics contindria la seva determinació irresoluble.

Tanmateix «en Pere és jugador de l'equip», i d'altres, faria aflorar quelcom que fora propi d'en Pere. Circumscriuria aquest individu com algú que pertany a l'equip.

Sabem que «en Pere» i «jugador de l'equip» no poden intercanviar-se sense més amb «en Pere és jugador de l'equip», sinó que més aviat hi ha «en Pere és jugador de l'equip», «en Carles és jugador de l'equip», etc, ho expressi així o no. O si és vol: el genèric «jugador de l'equip» és un final, com ho és, un final (en una altra accepció) «en Pere és un jugador de l'equip».

Sense finals: es diu «en Pere és jugador de l'equip» en una circumstància individual i social (algú no sap, per exemple, que ho és), i en una altra situació es parla de «els jugadors de l'equip», o de «jugadors de l'equip». I res no impedeix que, com a teòric, reflexioni sobre els uns enunciats i els altres, i hi estableixi relacions i, en aquesta accepció, raons, aquesta lògica.

Allò que sembla que no es fa és *circumscriure* un individu, o uns quants, sense incloure ja què els caracteritza: hi ha jugadors de l'equip, gallines, roses, etc., però no hi ha individus circumscrits sense caracterització.

Per tant no es podria expressar la classe sense expressar un genèric (ho seria «els dotze jugadors de l'equip»), és a dir, no s'expressaria un genèric de classe sense que no fos alhora del mateix nivell que un genèric de funció.

3. ¿No hi ha una classe que té un conjunt donat de membres, mentre que s'hi troba sempre moltes característiques diferents per les quals pot definir-se una classe donada (la classe dels homes a

contraposar a la seva definició com a «bípedes sense plomes», com a «animals racionals», etc.)? Pel capbaix no se circumscriuria els individus d'una classe sense que no gaudissin d'alguna caracterització; la classe dels homes els *defineix* homes, talment com ho fa bípedes sense plomes o animals racionals. *No hi hauria cap classe a banda d'una caracterització d'uns individus.*

Els individus que són homes, bípedes sense plomes, animals racionals, etc., serien en principi els mateixos. No perquè hi hagi una classe a banda de com se la circumscriu, sinó perquè hi ha les condicions perquè s'assumeixi que els individus que són homes, bípedes sense plomes i els animals racionals de cas, etc., serien els mateixos a través d'allò que explica les expressions genèriques corresponents²⁴.

4. El reconeixement de l'individu amb alguna característica («en Pere és un jugador de l'equip») permet que hi hagi una passa des del genèric («jugadors de l'equip») a l'individu corresponent (és a dir: des d'un genèric a un particular sense que hi hagi cap composició). De fet aquest jugador de l'equip dona suport al genèric «jugador de l'equip», i després hi ha la corresponents raó des de «jugador de l'equip».

Ocorre que una classe i diferents classes faciliten una munió d'afers racionals, precisament perquè donen peu a consideracions de «pertinença» a una pluralitat, és a dir, a relacions entre particulars i genèrics.

5. Hi ha una colla de genèrics i moltes classes d'individus caracteritzats; cada individu d'aquest grup pot donar suport al genèric, sense pressuposar com és («bípedes sense plomes», «jugadors de l'equip», etc.). Al cap i a la fi un qualsevol genèric no se l'estima únicament per ser-ho, sinó també pel fet que hi ha particulars amb una caracterització²⁵.

²⁴ És a dir, hi ha una raó bàsica en els enunciatls particulars, que deixa servir el percebut implícit o explícit suficientment singularitzat per a admetre el manteniment dels individus.

²⁵ Sens dubte el mot «classe» és prou útil, i hi ha la lògica de classes, mentre la classe i la funció es mouen al mateix nivell genèric. Si més no la

4. La lògica de classes.

Una classe és un conjunt d'individus amb alguna característica.

Es vol recollir els individus, i sembla que aquests puguin aplegar-se per un qualsevol mitjà escaient; per exemple, gràcies a un genèric de classe, si és el cas, amb una tria individual anterior o posterior.

No sembla que hagi d'estranyar que sigui fàcil d'abraçar totes les lleis bàsiques de la lògica de classes, on s'hi palesa principis propis d'afers extensius, i d'acord amb el principi d'identitat i el de no contradicció, aplicats als individus i a les classes, i als jocs racionals que permeten.

Després hi ha una activitat apresada i que es va complicant. El llarg recorregut de què és capaç palesa un dels trets rellevants del càlcul. I un domini que permet parlar de formalització.

Una lògica formal que podria avalar les passes per allò que les explica.

Delimitant el que es va dir a *Lògica, llenguatge i matemàtica*, la crítica al constructivisme en les connectives i a una possible predicació, entesa com l'extralimitació de l'anàlisi sintàctica, deixa tal qual la necessitat avantatjosa del formalisme en les lògiques simbòliques de classes i de relacions.

circumscripció de la classe tindria lloc sempre passant del genèric al particular d'una manera reiterada.

VII LA RAÓ

La racionalitat fa referència a la circumstància que s'explica i es comprèn perquè s'integra²⁶. I això deu estar emparentat amb el que des d'antic s'ha tingut com a λόγος (el llenguatge ho expressaria) i *ratio* (inclosa, si més no en part, en el llenguatge).

El raonament, com a procés del llenguatge, es trobaria en un anar descabdellant una activitat després d'un ja fet que poc o molt integra: el repàs a una qualsevol part seva el va sedimentant; per això hi hauria raó, i raonament a tall d'un desplegar-se un llenguatge clarificador de la raó²⁷.

Hem anat resseguint algunes integracions bàsiques que permeten que hi hagi raons elementals: ho hem vist en el cas de «la paret és blanca», quan ho és, o de «la paret no és verda», quan és blanca.

També hi ha una raó entre l'enunciat genèric i el particular.

Després hem admès una raó inductiva quan es repassa els enunciats particulars i el genèric induït.

I s'ha fet esment de la raó deductiva.

Sens dubte podem allargar els exemples de raons a moltes d'altres afers: sobresurt, per exemple, les plurals integracions que s'hi troba entre els tots i les parts.

Ara bé: el suggeriment que una explicació vagi a parar als afers bàsics particulars deu ser encertat sempre que es tingués en compte que hi hauria sabers prou segurs per a no remetre-hi, o que sembla difícil de rebutjar que hi deu haver alguna raonabilitat que es duu a

²⁶ Cf. *Introducció a la filosofia* QF50.

²⁷ La major part de les vegades la raó que es va descabdellant en el raonament, a través del llenguatge, deu ser aquella màximament simple que hi ha entre mediats, malgrat que no cal descartar que hi hagi alguna intervenció de quelcom representat.

D'altra banda les raons bàsiques *merament* aporten l'enunciat que correspon en una circumstància, afer que cal remetre també a l'aprenentatge a tall d'un adquirir.

terme a nivell d'un llenguatge verbal; o àdhuc que no semblaria en principi que fos sempre possible de garantir quelcom pel particular. En d'altres paraules: la comanda que són els particular els que reblen quelcom no hauria de comportar que es rebutgés la raonabilitat que és possible quan és el cas.

En conjunt comprenem això o allò quan hi ha la suficient explicació feta per tal d'admetre-ho. Una part important de comprensions es descabdellen en llenguatges verbals. Hi ha un raonament així. De vegades una raó no lliura tal qual allò particular que la reblaria. Tanmateix es treballa sovint d'aquesta manera: pensant, observant, experimentant, i esforçant-se per a relligar-ho tot com se sap i com es pot. I així mateix invertim les nostres raons en propòsits; també desitgem comprendre el que sentim, i d'altres circumstàncies paral·leles.

D'aquí que el camí de la comprensió s'ofereix amb més o menys complicacions, a més a més del fet que molts afers compresos s'obliden i que un mateix ha d'anar recomençant les consideracions.

En conjunt l'activitat de ser-hi seria la forja de tota coherència, el marc de la raó.